Тошкент оқшоми

Шаҳар ижтимоий-сиёсий газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 44 (8.934) * 1997 йил 16 апрель, чоршанба * Сотувда эркин нархда

Анжуманлар

КОИНОТ ТАДҚИҚОТЛАРИ МАВЗУСИДА

БУГУН

«Коинот» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасида «Коинот тадқиқотлари, технологияси ва конверсия — II» деб номланган илмий-амалий конференция ва шу мавзудаги кўргазма ўз ишини бошлади.

«Ўзбеккоинот» Ўзбекистон давлат коинотни тадқиқ этиш агентлиги томонидан республика фан ва техника давлат қўмитасининг қўллаб-қувватлаши остида ўтказилаётган, икки кун давом этадиган ушбу анжуман юртимизда коинотни тадқиқ этиш, конверсия фаолиятини ривожлантиришда муҳим ўрин тутиши шубҳасиздир. Биз «Ўзбеккоинот» Ўзбекистон давлат коинотни тадқиқ этиш агентлигининг истиқболлаштириш ва инновацион фаолият бўлими бошлиғи Абдуғани Қосимовдан ушбу конференцияни ўтказишдан мақсад, унинг ўзига хос жиҳатлари хусусида сўзлаб беришни илтимос қилдик.

— Иккинчи бор ўтказилаётган анъанавий «Коинот тадқиқотлари, технологияси ва конверсия» илмий-амалий конференцияси кенг кўламдаги хайрли мақсадларни кўзлаган ҳолда ташкил этиляпти. Коинот фаолияти соҳасини ёритиш ва ташвиқот ишларини амалга ошириш, тажриба ва маълумот алмашиш, коинот тадқиқотлари дастурини амалга оширишда идоралараро кооперацияни такомиллаштириш, «Ўзбеккоинот» агентлигининг бошқа идоралар билан ҳамкорлик алоқаларини чуқурлаштириш, халқаро алоқалар ва ҳамкор давлатлар билан ўзаро манфаатдор илмий-техник ҳамкорликни ривожлантириш шулар жумласидандир.

«Ўзбошгидромет», «Ўзгеокадастр» бошқармалари, Давлат геология қўмитаси, Республика Фанлар академияси, Республика қишлоқ ва сув хўжалиги, Соғлиқни сақлаш вазирликлари қатор олий ўқув юртлари, Россия коинот агентлиги, Украина, Озарбайжон ва Марказий Осиё минтақасидаги давлатларнинг коинот фаолияти билан шуғулланувчи мутахассислари қатнашаётган анжуманда «Коинот соҳасининг фундаментал ва амалий тадқиқотлари», «Халқ хўжалигида коинот технологияларининг ҳозирги аҳволи ва келажаги» ҳамда «Халқ хўжалиги масалаларини ечищда коинот соҳасининг конверсияси» каби учта шўъба бўйича маърузалар бўлади. Коинот мониторинги, экология, об-ҳаво ва навигация хизмати, кадастр, карташунослик, геология, мелиорация, қишлоқ хўжалиги муаммоларини ҳал этишда асос ҳисобланмиш сунъий йўлдош маълумотларини қабул қилиш, қайта ишлаш ва тарқатиш бўйича ер усти инфратузилмасини ташкил этиш вазифалари, коинот ва ернинг ўзаро ҳаракати, қуёш фаолиятининг таъсири, телекоммуникация ва ахборот таҳлилий тизимларни ташкил этиш йўналишидаги ишланмалар ҳам анжуман дастуридан ўрин олган.

Кўргазмада эса таркибий ташкилотлар, қўшма корхоналарда ишлаб чиқарилаётган анжомлар, маҳсулотлар, айрим муҳим ишлар ишланмалари макетлари намойиш этилмоқда.

Дилшод ИСМОИЛОВ.

Тошкент полиграфия комбинати ижара корхонаси меҳнаткашлари режадаги ишни ҳамиша ортиғи билан, сифатли қилиб адо этишади. Корхонада ўз ишини мукаммал эгаллаган ишчилар кўпчиликни ташкил этади. Ана шундайлардан бири сиз суратда кўриб турган илғор ишчи Виктор Панфиловдир.

Рустам Шарипов олган сурат.

Ҳунармандчилик

ҚИРҚТАСИ ҲАМ КАМ

«Камолот» жамғармаси Сергели тумани бўлими миллий ҳунармандчиликни қўллаб-қувватлаш, бу соҳа вакиллари учун меҳнатда қулайликлар яратишга эътибор беряпти.

Шу мақсадда «Чоштепа» кўчасидаги фойдаланилмаётган катта бинони жамғарма ўз тасарруфига олиб, унда турли миллий ҳунармандчилик устахоналари барпо этилмоқда. Темирчи, дурадгор ва пичоқчи усталар учун бунда барча шароитлар муҳайё, бу ҳунарларни ўрганиш истагидаги ёшлар эса маҳаллаларда кўплаб топилади.

— Энг асосийси — ёшлар фойдали иш билан машғул бўлиб, ноёб ҳунар эгалари иши давом эттирилаётганлигидир, — дейди «Камолот» жамғармаси Сергели туман бўлимининг раиси Усмонбек Тожибеков. — Қолаверса, санъат асари даражасида ишланган ҳунармандчилик буюмлари яхшигина даромад ҳам келтиради. Хорижда бунинг харидорлари кўп.

«Камолот» шунингдек, тумандаги болалар ўқув ишлаб чиқариш маркази билан ҳам узвий ҳамкорликни йўлга қўйган. Бу ерда зардўзлик, тикиш-бичишдан то ёғоч ва ганч ўймакорлигигача бўлган 20 хилга яқин миллий ҳунарлар ўргатилмоқда. Халқимиз айтганидек одамга қирқ ҳунар ҳам кам.

Беҳзод ЭГАМОВ.

ПОЙТАХТНИНГ БИР КУНИ

ЯНГИЛИКЛАР ВОҚЕАЛАР ХАБАРЛАР

Наврўз

МАҲАЛЛАДОШЛАР ДАВРАСИДА

Ҳамза туманидаги Бобоохун Салимов номли маҳалла аҳолиси 282-мактабда Наврўзни байрам қилди. Шу куни маҳаллада тонгдан бошлаб жаранглаган карнай-сурнай садолари 14 минг кишидан зиёд турли миллат вакилларидан ташкил топган маҳалладошларни байрам таомлари билан ясатилган дастурхон атрофига чорлади.

Маҳалла оқсоқоли Алижон Отабеков йиғилганларни баҳор айёми билан қутлади, 282-мактаб ўқувчилари концерт дастурини бошлаб беришди. Ҳамза тумани бадиий ҳаваскорлик дастаси байрамнинг янада мароқли ўтишига ҳисса қўшди. Анъанавий халқ ўйинлари, томошалар байрам қатнашчилари кайфиятига янада кўтаринкилик бағишлади. Маҳалла қўмитаси томонидан ногиронларга, кам таъминланган оилаларга пул ва совғалар топширилди.

Асқар ҲУСАНОВ.

Танловлар

СОҲАНИНГ ЭНГ ЯХШИ ХОДИМЛАРИ

Ижтимоий-таъминот соҳаси ходимлари ногирон, пенсионер, ёрдамга муҳтож кишилар билан бевосита иш олиб боришлари туфайли уларнинг касб маҳоратлари катта аҳамиятга эга. Шунинг учун ҳозир жойларда энг намунали ижтимоий таъминот хизмати ходимларини аниқлаш, улар тажрибасини кенг ёйиш мақсадида кўрик-танловлар ўтказилмоқда.

Ҳамза туман ижтимоий-таъминот бўлими томонидан ўтказилган кўрик-танлов ҳам уйда намунали ижтимоий ёрдам кўрсатишда энг яхши ходимни аниқлашга бағишланди. Унда уйда ёлғиз қарияларга хизмат кўрсатувчи 7 та ижтимоий таъминот хизмати ходими билан бир қаторда маданият билим юрти талабалари ҳам иштирок этишди. Танловнинг бешта шартлари бўйича ўзининг билим ва маҳоратини тўла намойиш этган Алла Юдина ғолиб деб топилди. Зулфия Юсупова иккинчи, Валентина Тишченко эса учинчи ўринни эгаллади.

Барча ғолибларга туман ижтимоий-таъминот бўлимининг қимматбаҳо совғалари топширилди.

Шаҳло МАҲМУДОВА.

Кўппартиявийлик

БИЛЕТЛАР ТОПШИРИЛДИ

Ўзбекистон Миллий тикланиш демократик партияси Марказий ҳайъати, Тошкент шаҳар партия ташкилоти фаолларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда аъзоларга янги тайёрланган партия билетлари топширилди. Ўзбекистон Миллий тикланиш демократик партияси Марказий ҳайъати раиси, Ўзбекистон Республикаси Олий мажлиси депутати И. Ғафуров йиғилганларга партия билетини топширар экан, мазкур партиянинг юртимизда ҳуқуқий, демократик давлат қуриш соҳасида олиб бораётган ишлари, маънавий юксалишида амалга ошираётган юмушлари ҳақида гапириб, партия аъзоларининг бундай муҳим ишда доимо фаол бўлишларига ишонч билдирди.

Тошпўлат ТОШЛОНОВ.

Қомусчилик

ИЛМИЙ ЖАВОҲИРЛАР ЖАМЛАМАСИ

Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» давлат илмий нашриётини ташкил этиш тўғрисида»ги қарорида таъкидланганидек мустақил юртимизнинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маънавий ҳаётида эришган ютуқларини халқимизнинг кўп асрлик бой тарихи, фани, маданияти, қадриятлари ўзбек тилининг кенг имкониятлари, мамлакатимизнинг жаҳон маданияти тараққиётида тутган ўрни ва аҳамиятини атрофлича илмий акс эттириш, тарихий воқеа ва ҳодисаларга, шахсларга холисона баҳо бериш ҳамда уни кенг оммага етказиш муҳим аҳамиятга эгадир. Бунда ўз бағрида беҳад катта илмий жавоҳирларни жамлайдиган «Ўзбекистон миллий энциклопедияси», кўп жилдлик ўзбек тилининг имло луғати, турли луғатларнинг, соҳа энциклопедияларининг аҳамияти катта бўлади. Шу муносабат билан мухбиримиз «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» давлат илмий нашриёти директори ўринбосари Даврон Шораҳмедовга бир нечта саволлар билан мурожаат этди.

— Даврон ака, янги давлат илмий нашриёти қомусшунослигимизда катта уфқларга йўл очиши билан бирга зиммамизга катта масъулият ҳам юклаши табиий. Қомусчиларимиз олдида турган вазифалар, уларни изчил амалга ошириш, янги ўзбек миллий қомуси ҳақида сўзлаб берсангиз...

— Барчанинг хабари бор, 14 жилдли универсал Ўзбек Совет Энциклопедияси (ЎзСЭ)нинг биринчи жилди нашрдан чиққандан буён қарийб чорак асрдан кўп вақт ўтди. Шубҳасиз, бу ўзбек қомуси ўз даврининг маҳсули бўлиб, аввало ўша давр мафкурасини илгари сурган ва ўша давр руҳини акс эттирган. Унда кўп масалалар, айниқса тарихимиз, миллий қадриятларимиз ўша давр руҳидан келиб чиқиб, бир томонлама ёритилган фактлар, тарихий ҳодисалар сохталаштирилган.

Ўтган давр ичида, айниқса давлат мустақиллигига эришгандан кейинги пайтда ижтимоий-сиёсий, маънавий ҳаётда туб ўзгаришлар рўй берди, кўплаб тарихий ҳодиса ва воқеаларга, тарихий шахсларга нисбатан янгича қарашлар вужудга келди. Шунингдек, илм-фан, техника соҳаларида кўплаб ихтиролар қилинди, натижада янги тушунча ва терминлар пайдо бўлди.

Тил тўғрисида Қонун қабул қилиниб, ўзбек тилига давлат тили мақоми берилиши туфайли тилимизнинг имкониятлари ниҳоятда кенгайди.

Мустақил Ўзбекистон Республикаси қарор топгач, кўплаб ижтимоий воқеа ва ҳодисаларга, айрим тарихий шахсларнинг тарихда тутган ўрни ва ролини белгилашдаги қарашлар тубдан ўзгарди. Шунингдек, миллий қадриятларни рўёбга чиқариш, ўзликни англаш, тарихни ҳаққоний ёритиш, тарихий ҳақиқатни тиклаш имконияти туғилди.

Буларнинг барчаси бугунги кунда ўзбек тилида кўп жилдлик универсал яхлит бир маълумотнома — «Ўзбек миллий энциклопедияси»ни яратишни тақозо этиши табиий.

Ўзбек энциклопедиясининг янги нашри фан, техника ва маданиятнинг барча соҳалари бўйича маълумотларни ўзида мужассам этиб, инсоният цивилизациясининг муҳим ютуқлари ҳақидаги билимлар мажмуини ташкил этади. Янги нашрда ўзбек халқининг маънавий ҳаёти атрофлича ёритилади. Китобда Ўзбекистоннинг табиати, ҳайвонот ва наботот олами, тарихи, ижтимоий-сиёсий ҳаёти, иқтисоди, фани, техникаси, адабиёти ва санъати, архитектура ва мусиқаси, театр ва киноси, халқ таълими ва матбуоти, физкультура ва спорти, дини, урф-одати, анъаналари ва бошқалар ҳақида кенг маълумот берилади. Қомуснинг универсал жиҳати сақланган ҳолда Ўзбекистоннинг мустақилликка эришгандан кейин дунёга танилиши, жаҳон ҳамжамияти томонидан. хайрихоҳлик билан тан олиниши, иқтисодиёти, маданий ва маънавий юксалиши атрофлича ёритилади.

Барча универсал энциклопедияларда бўлгани каби, янги қомусда ҳам муайян ўринни тарихий шахслар ҳақидаги мақолалар эгаллайди. Улар умумий ҳажмнинг тахминан бешдан бир қисмини ташкил этади. Унда буюк тарихий шахслар, давлат ва жамоат арбоблари, алломалар, шоир ва ёзувчилар, санъат намояндалари ва бошқалар ҳақида маълумотлар берилади.

Ўзбек энциклопедияси миллий қомус бўлиши билан бирга, умумбашарий маълумотларни ҳам кенг қамраб олади. Унинг саҳифаларида жаҳондаги барча давлатлар, уларда содир бўлаётган ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий ўзгаришлар акс эттирилади, жаҳон фани, маданияти ва техникаси ютуқлари, дунё тарихининг муҳим воқеалари, машҳур шахслар ҳақида маълумотлар берилади.

Шарқ мамлакатлари, хусусан тарихи, табиати ва географик ўрни жиҳатидан бизга яқин бўлган Марказий Осиё давлатлари қомусдан муносиб ўрин олади.

— Янги қомус неча жилддан иборат бўлади? Унга нечта мақола киритилади?

— Ўзбек миллий энциклопедияси 12 жилддан иборат бўлиб, умумий ҳажми тахминан 1500 нашр табоғини ташкил этади. Унда қарийб 60 минг (1-нашрда 40 минг) мақола берилади. Бироқ янги қомус мақола сонининг кўплиги, маълумотга бойлиги билан биринчи нашрдан фарқ қилади. Мақолаларни лўнда, сиқиқ, қисқа баён этиш, уларни ўзаро бир-бирига боғлаш усулидан фойдаланиш, шунингдек энциклопедик таҳлил маданиятини ошириш ҳисобига мақолаларнинг ўртача ҳажми қисқариб, тахминан 1000 белгини ташкил этади. Энциклопедиянинг мазмун ва мундарижаси умуман жаҳон энциклопедик нашрларга қўйиладиган талабларга мос келади. Мақолалар алифбо тартибида жойлаштирилиб, иллюстрация, чизма, диаграмма, схема, карталар билан тўлдирилади.

— Айтинг-чи, қомусни тайёрлашда қайси таҳририятлар иштирок этади? Таҳрир ҳайъати ҳам фаолият кўрсатса керак?

— Ўн бир илмий таҳририятнинг 80 дан зиёд ходимлари фаолият кўрсатади. Хорижий тиллар, география, тарих, биология, тиббиёт ва кимё, тил ва адабиёт, меъморчилик, санъат ва мусиқа, иқтисодиёт, фалсафа ва ҳуқуқ, физика, математика ва техника каби илмий таҳририятлар ишлайди.

Таҳрир ҳайъатида таниқли олимларимиздан академик Бўрибой Аҳмедов, Ўзбекистон халқ шоири, Алишер Навоий номли Давлат мукофоти соҳиби Абдулла Орипов, «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази раиси, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Неъмат Аминов, академикларимиздан Тўрабек Долимов, Тўхтамурод Жўраев, Абдулаҳад Муҳаммаджонов, Матбуот Давлат қўмитаси раиси Рустам Шоғуломов, Ўзбекистон Бадиий академияси раиси Турсунали Қўзиев, санъатшунос Тўхтасин Ғафурбеков ва бошқалар бор. Улар ўз соҳалари бўйича катта ёрдам беришади, албатта.

— «Ўзбек миллий энциклопедияси» давлат илмий нашриётининг иш кўлами миллий қомус билан чекланмаса керак, албатта?

— Ўзбек тилининг кўп жилдли изоҳли луғати, «Болалар», «Хотин-қизлар», «Адабиёт ва санъат», «Буюк ипак йўли», «Пахтачилик», «Боғдорчилик», «Қоракўлчилик», «Ипакчилик» ҳамда Амир Темур, Алишер Навоий ва бошқа алломаларнинг энциклопедияларини, кўп тилли луғатлар ва маълумотномаларни тайёрлаш ва чоп этиш ҳам кўзда тутилган.

— Шунчалик катта кўламдаги юмушларни чоп этиш учун замонавий босмахона хизмати керак бўлади...

— 3-китоб босмахонаси энциклопедия чоп этишга мослаштирилади. Хориждан янги техника ва технология олиб келинади. Бу мақсадларга етарли маблағ ҳам ажратилди.

Ғолиб МИРЗО суҳбатлашди.

БУГУНГИ КУН НАФАСИ

МАМЛАКАТИМИЗДА

- Вазирлар Маҳкамаси умумиқтисодиёт мажмуи мажлисида йилнинг биринчи чораги якунлари кўриб чиқилди.
- Бугун Тошкентда «Радио ва телевидение: ахборот маконида ва жамоатчилик фикрини шакллантириш йўлидаги рақобат» мавзуидаги икки кунлик халқаро конференция ниҳоясига етди. Президент ҳузуридаги давлат ва жамият қурилиши академияси, Германиянинг Конрад Аденауэр жамғармаси, журналистларни қайта тайёрлаш ҳамда Ўзбекистон телерадиокомпанияси ташаббуси билан ўтказилган бу анжуманда Украина ва Қирғизистон оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳам иштирок этдилар.
- Фарғонадаги сунъий чарм заводида нотўқима материаллар ишлаб чиқариш бўйича яна бир цех ишга тушди.
- Ангрен картон фабрикасида похолдан қоғоз хом ашёси ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.
- Тошкентда бўлган Словакия иқтисодиёт вазирининг ўринбосари Александр Шаровский бошчилигидаги делегация аъзолари Асака автомобиль заводи билан ҳамкорликни йўлга қўйиш, шиша, пойабзал ва газмол ишлаб чиқариш бўйича қўшма корхоналар ташкил этиш истиқболларини ўргандилар.
- Тошкент Шарқшунослик институти бир гуруҳ талабаларига Япония жамғармаси стипендиялари тантанали вазиятда топширилди.
- 20 қисмдан иборат «Бухорои шариф» видеофильмини яратишга киришилди. У Бухоронинг 2500 йиллигига бағишланган.
- Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий фонди «Наврўз — боқий байрам» танлови якунларини чиқарди. Наврўз айёмини ёритишда ва танловда иштирок этишда алоҳида фаоллиги учун «Тошкент оқшоми» ва «Вечерний Ташкент» таҳририятлари ҳам махсус дипломлар билан тақдирланди.
- Кеча Тошкентда Ўзбекистон янги тарихини яратишга бағишланган «Мустақиллик ва тарих» халқаро анжумани иш бошлади.

ҲАМДЎСТЛИКДА

- Москвада Россия ва Болгария бош вазирлари Россия газини Болгария орқали Европага етказиб бериш юзасидан ҳукуматлараро битимни имзоладилар.
- Россиянинг Ҳамдўстлик бўйича вазири Омон Тулеевнинг Россия Бош вазири Виктор Черномирдиннинг Украинага расмий ташрифи арафасида бу республикада рус тили камситилаётганлиги тўғрисидаги баёноти Украина раҳбарияти томонидан кескин қораланди. Украина ташқи ишлар вазирининг ўринбосари Антон Буйтенко бу баёнотни бўҳтон, деб баҳолади.
- Россия Давлат назорат бошқармаси Россия қурол-яроғлари Арманистонга ноқонуний етказиб берилганлиги ҳолларини тасдиқлади. Бу масалага ойдинлик киритиш мақсадида Арманистон парламент делегацияси Москвага келди.
- НАТО Бош котиби Хавьер Солана бир кунлик ташриф билан Москвада бўлди. Унинг Россия ташқи ишлар вазири Евгений Примаков билан ёпиқ эшиклар ортида ўтказган музокараларида Россия билан НАТО ўртасидаги муносабатларга доир ҳужжат имзоланиши билан боғлиқ масалалар кўриб чиқилди.
- Минскка амалий ташриф билан келган Украина ташқи ишлар вазири Геннадий Удовенко Россия билан Белоруссия ўртасида тузилаётган иттифоқ МДҲни парчалайди, деб баёнот берди.

ХОРИЖДА

- Бугун кечқурун Россия Президенти Борис Ельцин Германияга келади. 18 апрелгача давом этадиган амалий ташриф давомида у тоғли курорт шаҳри Баден-Баденда Германия канцлери Гельмут Коль билан икки томонлама муносабатлар, НАТОнинг Шарққа кенгайиши, иккинчи жаҳон уруши йилларида бошқа мамлакатларга олиб кетилган санъат асарларини эгаларига қайтариш каби масалаларни муҳокама этилиши кутилмоқда. Айни пайтда унга Германия оммавий ахборот воситаларининг «1996 йил кишиси» мукофоти топширилади.
- Германия ташқи ишлар вазири Клаус Кинкель ўзининг давлати БМТ Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзоси бўлиши керак, деб баёнот берди. Унинг фикрича, ҳозир БМТ Хавфсизлик Кенгаши доимий аъзолари АҚШ, Россия, Хитой, Франция ва Буюк Британиядан иборат эканлиги жаҳондаги бугунги воқеликка мос эмас.
- 23 февралда Чеченистонда номаълум шахслар томонидан ўғирланган Италиянинг «Панорама» ҳафтаномаси фотомухбири Мауро Галлигани тутқинликдан озод этилиб, юрти Миланга қайтиб келди. Баъзи манбаларга кўра уни ўғирлаб кетганлар фотомухбирни озод қилиш учун 1 миллион АҚШ доллари ҳисобида хун талаб қилганлар. Лекин у хун тўланмасдан озод этилди.
- Шу ўқув йилидан бошлаб Хитойда педагогика, кон саноати, қишлоқ хўжалиги институтларидан бошқа барча олий ўқув юртларида ўқиш пуллик бўлади. Шу ўқув йилида 1 миллион студент қабул қилиниши кўзда тутилаётган Хитойда маъмурлар ушбу қарорни бозор иқтисодиёти талаблари ҳамда мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш зарурати билан изоҳлаяптилар.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ СОЛИҚ ҚЎМИТАСИ ВА МАРКАЗИЙ БАНКИ ХАБАР ҚИЛАДИ:

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги «Ўзбекистон Республикасида солиқ тўловчиларнинг идентификация рақамларини бериш ва қўллаш тизими тўғрисида»ги 130-сонли қарорига асосан ҳамда Банк депозитларининг миллий ахборот базасига (БДМАБ) солиқ тўловчининг идентификация рақамлари (СТИР) киритилиши муносабати билан барча банк бўлимларида ҳисоб рақами бўлган ҳуқуқий шахслар Давлат солиқ қўмитаси томонидан берилган солиқ тўловчининг идентификация рақамини зудлик билан уларга хизмат кўрсатаётган банк бўлимларига етказишлари зарур.

Солиқ тўловчининг идентификация рақамини аниқлаш учун жойлардаги Давлат солиқ инспекциясига мурожаат қилинсин. 9 та рақамли солиқ тўловчи ҳуқуқий шахсларнинг идентификация рақами 200000001 ва 202199999 оралиғида бўлиши шарт.

1997 йилнинг 20 апрелидан бошлаб идентификация рақамларини банк бўлимларига хабар қилмаган ҳуқуқий шахслар учун ҳисоб рақамлари орқали ўтказиладиган амаллар тўхтатилади.

Бугунги кунда халқ хўжалигимиз учун юқори малакали кадрлар тайёрлашда ёшларни дунёнинг ривожланган давлатларида ўқитиш асосий вазифалардан саналади. Худди шунинг учун йил бошида давлатимиз раҳбарининг «Ўзбекистон Республикаси Президентининг иқтидорли ёшларнинг чет элда таълим олишларини қўллаб-қувватлаш «Умид» жамғармасини тузиш тўғрисидаги Фармони эълон қилинди. Жамғарманинг мақсад ва вазифалари хусусида жамғарма бошқаруви раиси ўринбосари, ижрочи директори Муқимжон Қирғизбоев билан суҳбатлашдик.

— «Умид» жамғармасининг бугунги кун нуқтаи назаридан моҳияти нимада?

— Маълумки, юртимизда олиб борилаётган бугунги ислоҳотлар бозор муносабатларига асосланган ҳуқуқий давлат барпо этишга йўналтирилган. Бундай давлатни илғор технологиясиз тасаввур этиб бўлмайди. Ривожланган хорижий давлатлар буни исботлаб турибди. Лекин бу йўлда иқтисодиётни бошқарувнинг

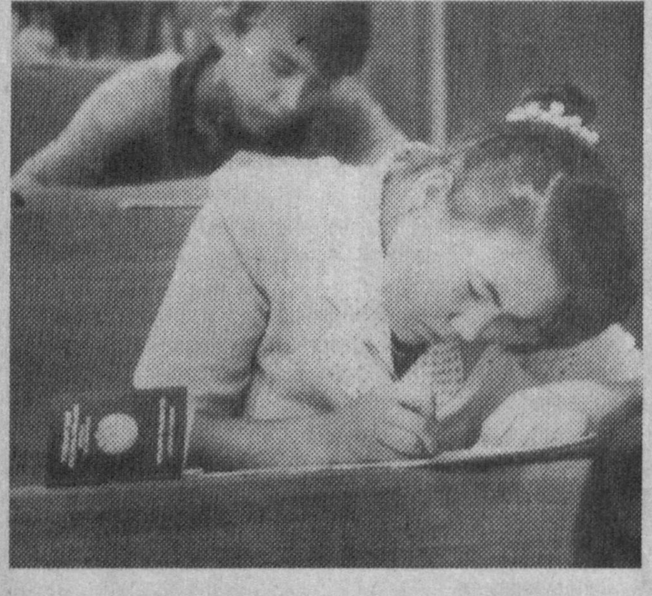

эски тизими, эски кадрлар, собиқ иттифоқдан мерос қолган услублар билан узоққа бориб бўлмайди. Зеро бугунги шарт-шароитлар жаҳон талабларига жавоб берадиган илмий-техника технологияларини амалга татбиқ этиш, илм-фаннинг энг сўнгги ютуқларидан унумли фойдаланишни тақозо этади. Хусусан илғор фан, ишлаб чиқариш, замонавий технологиялар, бошқаришнинг янгича усулларини эгалламаган жамият тараққиётдан нафақат тўхтаб қолади, балки таназзулга юз тутади ҳам. «Умид» жамғармасининг ташкил этилиши эса бу борадаги ҳозирда мавжуд муаммоларни юқори малакали кадрлар тайёрлашни йўлга қўйиш билан ҳал қилишга қаратилган.

Фармон ва ижро

«УМИД»ДАН УМИД КАТТА

— Жамғарманинг мақсад ва вазифалари нималардан иборат?

— Жамғарманинг асосий мақсади таълим олишнинг устувор йўналишлари бўйича жаҳоннинг илғор тажрибасини ўрганиш, бошқаришнинг замонавий усулларини ўзлаштириш, мамлакатимизнинг барча минтақаларидаги иқтидорли ёшларга хорижда ўқиш учун адолат асосида тенг имкониятлар яратишдан иборат. Шунингдек, ёшларнинг чет элда таълим олиш имкониятларини тубдан кенгайтириш ва шу мақсадда хориждаги энг обрўли таълим масканларини мустақил равишда танлаш, хорижда ўқишга ўз халқига фидойи, эл учун ёниб яшайдиган иқтидорли ёшларни йўллаш ҳам зиммамиздадир. Ишни дастлаб Америка Қўшма Штатларининг таълимга доир «АКСЕЛС», Англиянинг «Бритиш консул», Франциянинг «СИЕС», Германиянинг «ДААД» ваколатхоналари билан алоқалар ўрнатишдан бошладик. Тўғри, бугунги кунда ушбу халқаро ташкилотлар кўмагида хорижда ўқиётган ёшларимиз бор. Лекин бундай тадбир ҳали оммавий тус олганича йўқ. Қолаверса, иқтидорли ёшларимизнинг кўплиги туфайли бу ташкилотлар мавжуд талабни тўла қондиролмайди.

— Таълим қандай шакл ва йўналишларда олиб бориладил?

— Ўқитиш асосан учта, яъни олий ўқув юртлари дастури бўйича бакалаврлик (4 йилгача), аспирантурага тенг келадиган таълим — магистратура (2 йилгача), ёш мутахассисларнинг танлаган касби бўйича малакасини ошириш ва жаҳон андозалари даражасида тажриба орттириш (1 йилгача) шаклларида олиб борилади. Йўналишлар борасида эса албатта бугунги кунда юртимиз тараққиёти учун устувор бўлган соҳалар танланган. Улар иқтисодиёт (монетар сиёсат ва пул муомаласи, тижорат банклари иши, молияни бошқариш, сармоя ва қимматбаҳо қоғозлар бозори, менежмент ва маркетинг), халқаро ҳуқуқ (халқаро сиёсий ва ҳуқуқий алоқалар, халқаро молия ҳуқуқи, халқаро тижорат ҳуқуқи), информатика ва компьютерлаштириш, табиий фанлар, қишлоқ хўжалиги, экология ва сув тизимларини бошқариш, журналистика.

— Иқтидорли ёшларни танлаш қандай ташкил этилади?

— Жамғарма ўз Низомига мувофиқ иқтидорли ёшларни излаш, чет элларда таълим олиш учун муносиб номзодларни аниқлашни таъминловчи танловларни умумлаштириш ва ташкил этишни зиммасига олади. Номзодлар Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги, Фанлар академияси, Фан ва техника давлат қўмитаси, Давлат тест маркази томонидан тавсия этилган иқтидорли, хорижий тилларнинг камида биттасида эркин сўзлаша оладиган ёшлардан ташкил топади. Шунингдек, танловларда хорижий тилларни биладиган, ўз иқтидорини кўрсата олган ҳар қандай ёшлар ҳам қатнашиши мумкин. Тажриба орттиришга юборилаётган ёш мутахассислар номзодларини барча вазирликлар, давлат қўмиталари, компаниялар, бирлашмалар, концернлар, ҳокимликлар ҳам тавсия қилсалар бўлади. Келажакда танловлар жамғарманинг молиявий имкониятларини ҳисобга олиб, ўрта мактаблар, лицейлар, гимназиялар ва бошқа ўрта маълумот берувчи ўқув юртларининг ўқувчилари ўртасида ўтказилиши мумкин. Мутахассислик ва чет тили бўйича имтиҳонлар эса талабани олаётган хорижий олий ўқув юрти вакиллари томонидан ўтказилади. Масалан, «АКСЕЛС» орқали ўтадиган талабалар махсус Тойфл дастури бўйича тестдан ўтадилар. Унда муваффақият қозонган ёшлар жамғармамиз қошидаги махсус ўқув курсларида чет элда ўқиш учун тайёрланади.

— Маълумки, юқорида зикр этилган Фармонда Президент грантлари масаласига алоҳида урғу берилган. Бу грантларни бериш тартиби қандай?

— Президент грантлари, яъни ўқиш харажатларини қоплайдиган мукофот жамғарма дирекцияси амалга оширган танловлардан муваффақиятли ўтган, хорижий ўқув юртлари ёки тажриба орттириш масканлари раҳбариятининг ўқишга ёки тажриба орттиришга қабул қилганлиги тўғрисидаги расмий ҳужжатларида тасдиқланган иқтидорли ёшларга берилади. Бундай мукофот бакалаврлик ва магистрлик дастурлари бўйича ҳар бир курс ижобий натижаларига мувофиқ бериб борилади. Грантлар ҳукумат, ҳомийлар ва бошқа ташкилотлар ажратмаларидан шаклланган маблағлар ҳисобидан сарфланади. Унинг совриндорлари фан соҳасидаги йилнинг энг яхши ёш истеъдод эгалари деб тан олинади. Улар юртимиз равнақига салмоқли ҳисса қўшадиган юқори малакали кадрлар бўлиб етишишлари тайин.

Ҳар қандай давлатнинг иқтисодий равнақ топишида банк ишининг аҳамияти беқиёс. Шунга кўра жаҳон миқёсида банклар иқтисодиётнинг қон томири, дея эътироф этилгани ҳам бежиз эмас. Худди шунинг учун ҳам республикамиз иқтисодий қувватини ривожлантириш мақсадида ҳукуматимиз томонидан Банк-молия академияси ташкил этилди.

Шу пайтга қадар юртимизда банк, молия, суғурта соҳаларида ишловчи мутахассислар тайёрлайдиган ўқув даргоҳлари бор бўлса-да, лекин улардаги ўқув дастурларининг савияси халқаро андозаларга мос келмасди. Барча соҳаларда жаҳон давлатлари билан муносабатлар ўрнатаётган республикамиз учун юқорида зикр этилган академия тузиш зарурати туғилгани тушунарли.

Академия республикамизнинг банк-молия соҳасида ҳамда банк, молия ходимларини тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш бошқаруви тизимида етакчи ўқув-услубий, илмий ва ахборот-таҳлилий марказ ҳисобланади, — дейди академиянинг ўқув ишлари бўйича проректори, иқтисод фанлари доктори, профессор Тоҳир Маликов. — Унинг вазифаси юқори малакали банк иши ва молия мутахассисларини тайёрлаш, халқаро банк ишидаги энг янги ютуқларга мунтазам равишда ўқитиш йўли билан банк раҳбар ходимларини қайта тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш, мамлакатда пул-молия тизимини ва банк ишини босқичма-босқич ривожлантириш стратегияси соҳасида фундаментал ҳамда амалий тадқиқотларни ташкил этишдан иборат. Академияда ўқиганлар монетар сиёсат ва пул муомаласи, молия менежменти, активлар ҳамда пассивларни бошқариш, инвестиция лойиҳаларини ҳар томонлама экспертиза қилиш ва маблағ билан таъминлаш, халқаро молия бозорларидаги операциялар, банк аудити соҳалари бўйича юқори малакали мутахассис бўлиб етишадилар. Айни пайтда республикамиздаги бирорта ҳам олий ўқув юртида бу соҳалар бўйича кадрлар тайёрланмайди.

Академияда учта: банк иши, молия, банк ва молия раҳбар кадрлари малакасини ошириш факультети фаолият кўрсатади. Банк иши ва молия факультетларига фақат олий маълумотли шахслар қабул қилиниши кўзда тутилган. Бундан ташқари улар икки йил банк-молия соҳасида камида етакчи мутахассис лавозимида ишлаган бўлишлари шарт. Тингловчилар бир йиллик курсини ўқиб тугатгач, икки ой мобайнида Англия, Франция, Германия, Япония ва Америка Қўшма Штатларида тажриба орттирадилар. Сўнгра уларга магистр даражаси берилади.

Академия

МОЛИЯ РАҲБАРЛАРИ ТАЙЁРЛАНМОҚДА

Банк ва молия раҳбар кадрлари малакасини ошириш факультетига эса пул-молия тизимининг амалиётчи раҳбар ходимлари қабул қилинади. Уларнинг ўқиш муддати олти ойгача бўлиб, бунга банк ва молия иши асосий курсларини ўтиш, шунингдек етакчи молия ва банк муассасаларида тажриба орттириш, амалий машғулотлар ҳам киради. Машғулотлар тугагач тингловчиларга белгиланган намунада гувоҳнома берилади.

Жаҳон андозалари даражасида мутахассислар тайёрланадиган ўқув муассасасининг таълим дастури ҳам ана шундай юқори савияда тузилган бўлиши лозим. Шунга кўра академиянинг ўқув дастурини тайёрлашда шу соҳанинг ўзимиздаги амалиётчилари ҳамда Германия, Япония, Англия, АҚШ ва Франция мутахассислари тажрибасидан унумли фойдаланилди. Натижада 35 та фандан иборат дастур ишлаб чиқилди.

Бугунги кунда Банк ва молия академиясида 64 та ёш мутахассис сабоқ олмоқда. Улардан бири — Рустамжон Усмонов билан суҳбатлашдик.

— Асли наманганликман, — дейди у. — 1987 йили ўша пайтларда халқ хўжалиги деб юритилган институтнинг ревизия-тафтиш факультетини тугатиб, аввалги Намангандаги «Атлас» ҳиссадорлик жамиятида, кейин «Саноатқурилишбанк»нинг «Мададкор» бўлимида ишладим. Ҳозирда таҳсил олаётган бўлсамда, «Мададкор» бўлимида бошқарувчи ўринбосари ҳисобланаман. Бу ерда банк иши факультетида ўқийман, ихтисослигим — банклар аудити. Диплом ишим корхоналарнинг банкротликка учраш сабаблари ва уларни бу аҳволдан олиб чиқиш йўл-йўриқлари мавзусига бағишланган. Шунинг ўзи ҳам бозор иқтисодиёти шароитида корхоналар учун молия ходимларининг нечоғли аҳамиятга эга эканини кўрсатиб турибди. Бу соҳани эгаллашда академиямизнинг биринчи проректори, япониялик йирик банкир Ташихара Китамoранинг машғулотлари жуда асқотяпти. Бу сабоқлар банк ишини жаҳон андозалари даражасида йўлга қўйишни ўргатишга қаратилган.

ИСТЕЪДОД УЧУН ҚАНОТ

«Биз ўз истеъдодли, фидойи болаларимиз, фарзандларимизга билим ва касб чўққиларини забт этиши учун қанот беришимиз керак».

Ислом КАРИМОВ.

Ушбу сўзлар Вазирлар Маҳкамасининг Ўзбекистоннинг 1996 йилдаги ижтимоий-иқтисодий тараққиёти якунлари ҳамда 1997 йилдаги иқтисодий ислоҳотларнинг устувор йўналишларига бағишлаб ўтказилган шу йил 26 февралдаги мажлисида айтилган эди. Дарҳақиқат, келажаги буюк давлат яратиш йўлидан изчил бораётган мамлакатимиз учун юқори малакали мутахассислар тайёрлаш бугуннинг ўта муҳим вазифасидир. Мазкур саҳифа ана шу мақсад йўлида олиб борилаётган ишларга бағишланган.

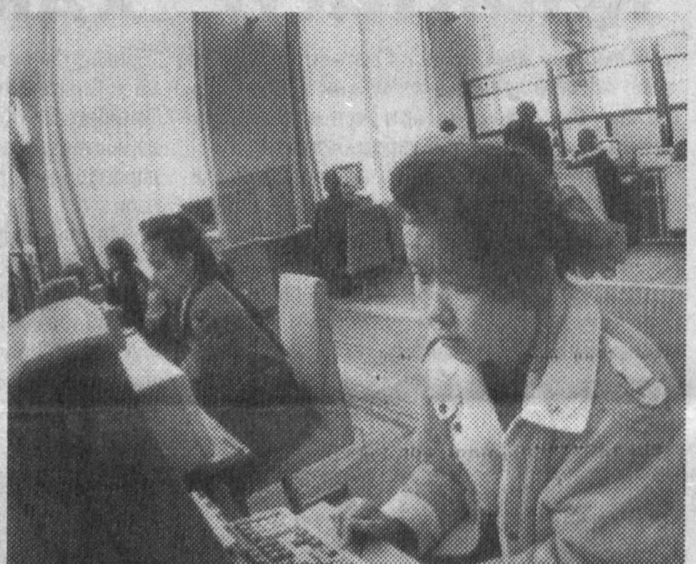

Жаҳон тарихига назар соладиган бўлсак, ҳар қандай давлатнинг ўрни унинг маънавий бойликлари, хусусан буюк инсонлари билан белгиланишини кўриш мумкин. Қадимги Юнон маданиятини Суқрот, Арасту, Афлотун каби улуғ шахсларсиз тасаввур қилиб бўлмаганидек, Рим маданиятини Микеланжело, Рафаэлсиз, Англия ва Франция адабиётини Шекспир ва Вольтерсиз, немис физикасини Эйнштейнсиз тасаввур қилиш қийин. Ўзимиздачи? Соҳибқирон Амир Темур давлатининг буюклиги фақатгина забт этилган ерлар билан эмас, балки ўша давр яратган Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Мирзо Бобур, Камолиддин Беҳзод каби улуғлар билан ҳам белгиланади. Бу шахсларнинг барчаси ноёб истеъдод эгалари эди.

Истеъдод ўз моҳиятига кўра илоҳий неъмат. Уни йўқдан бор қилиб бўлмайди. Истеъдод камдан-кам одамларда яширин ҳолда мавжуд. Демак, уни юзага чиқариш учун аввало унинг кимда мавжуд эканини аниқлаш, сўнгра шу истеъдод тарбияси билан маълум шарт-шароитларда шуғулланиш даркор. Худди шунинг учун буюк келажак қуришга интилаётган юртимизда бундан уч йил муқаддам Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги қошида «Истеъдод» маркази ташкил этилди. Марказнинг асосий мақсади ёшларимиз ақлий заковатини ўрганиш, улар орасидан истеъдодлиларини аниқлаб, лаёқатларини юзага чиқариш ва иқтидорларини лозим бўлган йўналишларга тавсия этишдир.

Нуқтаи назар

ИЛОҲИЙ НЕЪМАТ

Ўтган йили марказ томонидан «Ёш истеъдодларни излаймиз» танлови уюштирилиб, у республикамиз мактабларида ўқиётган 8-синфдан 11-синфларгача ҳар бир ўқувчиларда ўтказилди. Синовнинг биринчи босқичида аниқ фанлар, гуманитар, табиий фанлар, санъат, мулоқот усули, педагогик маҳорат каби йўналишларга оид 6 та савол бўйича ўқувчиларга мурожаат этилди. Бу саволларга улар ўз синфидан жавоб бера оладиган 3 ўқувчининг исмини айтади. Номи зикр этилган ўқувчилар берилган саволларнинг бир нечтасида ғолиб чиқишган бўлиб, ўз синфининг зуккоси ҳисобланади. Жавоблар натижаларига кўра иқтидорли дея тан олинган ўқувчилар иккинчи босқич — психологик танловга таклиф этилди. Шу йил бошида бу босқичдан ўтган жами 1547 боланинг тўплаган баллари ҳисобланиб, улардан энг юқори кўрсаткичга эга бўлган 41 ўқувчи сараланди. Уларнинг 8 таси шаҳримиз мактабларининг ўқувчиларидир. Бу истеъдод эгалари таълим олиши учун барча шарт-шароитлар яратилди. Хусусан уларнинг ҳар бирига Ўзбекистон ёшларининг «Камалак» жамғармаси томонидан стипендия тайинланди, айримлари шаҳримиздаги нуфузли коллеж, лицей, махсус мактабларда ўқимоқдалар.

— Синовга танланган саволлар мактаб имтиҳон саволларидан кескин фарқ қилади, — дейди «Истеъдод» марказининг ходими Саломат Қодирова. — Улар жаҳон миқёсидаги тестлардан андоза олиниб, сўнг миллий муҳитимизга мослаштирилиб қайта ишланган ва ўзини оқлаган саволлардир. Шунинг учун ҳам саралаб олинган 41 ўқувчи нисбатан эмас, балки ҳақиқий маънодаги истеъдод эгалари ҳисобланади. Биз уларнинг ота-оналари, қариндош-уруғлари билан суҳбатлашганимизда бу болалар-

нинг аждодларида ўқимишли, ноёб қобилиятли инсонлар ўтганини аниқладик. Истеъдод уларнинг қонида бор. Масалан бу ўқувчиларнинг айримлари Покистонда бўлиб ўтган жаҳон миқёсидаги аэрокосмонавтика кўрик-танловида юқори ўринларни эгаллашди. Ҳолбуки бу соҳа мактабларда ўқитилмайди. Улар бундай муваффақиятга ўз иқтидорлари туфайли эришганлар.

«Истеъдод» маркази ўз синовларини ҳар бир ўсмир ўртасида ўтказгани бежиз эмас. Ҳолбуки, ҳар бир синфдаги фақат ўқувчиларнигина синаб кўриш мумкин эди. Лекин илмий маълумотларга кўра кўп ҳолларда болалар ўзларида истеъдод борлигини билмайдилар. Аълочи ўқувчи дегани истеъдод эгаси дегани эмаслигини ҳаёт исботлаган. Қолаверса тарихий маълумотларга кўра буюк шахсларнинг ҳаммаси ҳам мактабда аълочи бўлишмаган, уларнинг истеъдодлари маълум ёшга етганларида, маълум шарт-шароитларда намоён бўлган. Шунинг учун ҳам болада истеъдод бор-йўқлиги унинг ҳар доим ҳам фанларни қай даражада ўзлаштириши билан белгиланмайди. Демак, истеъдодни аниқлаш ва уни тарбиялаш зарур экан.

«Истеъдодларни излаймиз» танлови «Истеъдод» маркази томонидан эндиликда ҳар йили ўтказилади. Йиллар ўтиши билан бу борада орттирилган тажриба ишга янада жиддий ёндошишга ундайди, истеъдодларни янада кўпроқ кашф этилишига олиб келади. Маънавий бойлигимиз бўлган бу хазина эса эртага юртимиз довруғини оламга таратади.

Қайсидир соҳанинг етук мутахассиси бўлиб етишмоқ учун ўша касб билан қанча барвақт шуғулланилса, шунча яхши экани барчага маълум. Бугунги кунда ҳам юртимизда халқ таълими соҳасини тубдан ислоҳ қилишда ана шу ҳақиқатга суянилмоқда. Шаҳримиздаги кўпгина мактаблар республикамиз тараққиёти тақозо этадиган иқтисод, молия, ҳуқуқ, экология, маркетинг, менежер, информатика, хорижий тиллар каби соҳаларга ихтисослашиб бормоқда. Уларнинг айримлари лицей, гимназия, коллеж мақомларини ҳам олишган.

Касбга йўналтириш

ЭРТАНГИ КУНИМИЗ ЭГАЛАРИ

ДИЛ КАЛИТИ

ТИЛНИ дил калити, дейдилар. Тараққиёт йўлига кириб бораётган юртимизда чет мамлакатлар билан барча соҳаларда ҳамкорлик муносабатларини ўрнатиш хорижий тилларни билишни талаб этаётгани ҳам буни исботлаб турибди. Шунга кўра шаҳримиздаги бир қанча таълим муассасалари тилшуносликка ихтисослашган. Булар қаторида Юнусобод туманидаги 17-мактаб-гимназия ҳақида ҳикоя қилса арзийди.

Ривожланган давлатлардаги шериклар билан тенгма-тенг мулоқот қилиш учун юртимизга улар тилини биладиганлар кераклигини яхши тушунган мактаб жамоаси таълим дастурини хорижий-инглиз, немис ва араб тилларини чуқурлаштирилган тарзда ўқитишни йўлга қўйди. Бу ерда ўқувчилар одатдаги мактаблардагидек чет тилини 4-синфдан эмас, 2 синфдан бошлаб ўрганишади. Бу борада айниқса, инглиз тилини ўқитишга кўпроқ аҳамият беріляпти. Чунки бу тил ҳозирги замонда бизнес тили ҳам дейилади. Уни ўзлаштирган одам қайси касб эгаси бўлишидан қатъи назар жаҳоннинг исталган нуқтасида ўз ишини битириши мумкин.

— Мактабимиз жамоаси хорижий мамлакатлар, жумладан Америка Қўшма Штатларидаги таълим муассасалари билан алоқа ўрнатган, — дейди мактаб директори Лилия Алиева. — Ўтган давр мобайнида икки томон ташаббуси билан уюштирилган «Тошкент — Сиэтл» ҳамда «Тошкент — Майами» дастурларида фаол иштирок этдик. Бунда ўзаро ўқитувчи ва ўқувчи алмаштиришдан ҳар иккала томон манфаат кўрди. Ҳозирда халқаро «АКСЕЛС» дастури йўналишида Америка Қўшма Штатлари, Швейцария, Туркия ва Исроилда таълим олаётган ўқувчиларимиз ҳам бор.

Мактаб гимназия мақомини олгандан буён Жаҳон тиллари университети жамоаси билан биргаликда иш олиб боради. Бу олий даргоҳнинг профессор-ўқитувчилари мактабда ўқувчиларни ўз университетлари, шунингдек, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети, Тошкент иқтисодиёт университетига тайёрлашмоқда.

ТАБИАТ ҲИМОЯЧИЛАРИ

ЎЙЛАБ кўрилса, юксак тараққий этган давлатларнинг бирортаси ривожланиш жараёнида экологик масалаларга бефарқ қарашмаганини сезиш мумкин. Чунки атроф-муҳит озодалиги, яшаш шароитларининг талаб даражасида бўлиши инсон манфаатлари йўлида бажариладиган ишлардир. Қолаверса экология инсон саломатлиги, мамлакат нуфузини белгилайдиган омил ҳисобланади. Бугунги кунда Чилонзор туманидаги 200-мактабда бу соҳанинг эртанги куни етук мутахассислари таълим-тарбия олишмоқда.

Мактабда экологик таълим-тарбияга ихтисослашган синфлар очиш ғоясининг туғилиши қизиқ бўлган. Мактаб директори Ўктам Худоёровнинг айтишича, бу даргоҳдан кимё соҳасининг кўплаб олимлари етишиб чиққан. Улар вақти-вақти билан ўзлари таълим олган мактабга келиб, ўқувчилик йилларини эслашган, ўқувчилар билан қизиқарли учрашувлар ўтказиб туришган. Шундай тадбирларнинг бирида улардан мактабда экологик билимлар беришга ихтисослашган синфлар очиш таклифи тушган. Бу ишда ўзлари ҳам кўмаклашиш истагини билдиришган.

Бугунги кунда мактабдаги юқори синфлар орасида 6 та махсус синф бўлиб, уларда 115 ўқувчи экологик таълим-тарбия олишмоқда. Машғулотларнинг бир қисми мактаб боғида олиб борилади. Келажакда бу ерда «Жонли бурчак» ташкил этиш ҳам мўлжалланган. Таълим жараёнида мактаб педагогик жамоасига Тошкент давлат университетининг биология ва кимё факультетлари ўқитувчилари яқиндан ёрдам беришмоқда. Айниқса биология факультетининг кафедра мудири профессор Зариф Нўрбоевнинг мактабдаги маърузалари самарали экани сезилмоқда.

Бундан ташқари таълим-тарбия ишларида Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясига қарашли Кимё илмий-тадқиқот институти тажрибахоналари илмий ходимлари, Меъморчилик-қурилиш институти ўқитувчиларининг ўрни аҳамиятли. Лицей синфларни тугатган ўқувчилар келгусида Тошкент давлат университетининг биология, кимё, география факультетларига, Тошкент фармацевтика институтига ёки тиббиёт институтларига кириб ўқишлари мумкин. Улар ҳам ўз мактабларининг собиқ ўқувчилари анъанасини давом эттиришса ажабмас.

КОМПЬЮТЕР БИЛИМДОНЛАРИ

МАХСУС мактаблар хусусида сўз кетганда Шайхонтоҳур туманидаги Алишер Навоий номли 40-мактаб-гимназия ҳақида гапирмай бўлмайди. Чунки бу маскан фанларни информатика ва ҳисоблаш техникасига боғлаб ўтишга ихтисослашган бўлиб, шуниси билан у шаҳримизда ягона ҳисобланади. Ҳақиқатан ҳам мактабда физика, кимё, чет тили, математика, адабиёт каби барча фанлар компьютерлар ёрдамида ўтилади. Бу борада фан ўқитувчиларига Ўқитувчилар малакасини ошириш институтининг информатика ва ҳимоялаш техникаси кафедраси услубшуноси Турғун Азларов ёрдам беради.

Бугунги кунда жаҳоннинг ривожланган мамлакатларида деярли барча соҳаларда электрон ҳисоблаш машиналаридан кенг фойдаланилади. Айниқса банк ишини бу воситаларсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Худди шунинг учун информатика фани кенг йўлга қўйилган бу мактабда битта гимназия синфи ҳам очилган. Унга тумандаги Халқ таълими вазирлигининг махсус имтиҳонларидан ўтган иқтидорли ўқувчилар қабул қилинган.

Жами 28 та ўқувчи таҳсил оладиган бу синфга Ўзбекистон Республикаси Миллий банки ҳамда «Пахтабанк» ихтисослаштирилган ҳиссадорлик тижорат банки ҳомий ҳисобланишади. Ўқув дастури асосан Иқтисодиёт университети профессор-ўқитувчилари кўмагида тузилган. Хусусан ўқувчиларга менежмент ва маркетинг бўйича университет доценти Абдулла Исломов дарс беради. Махсус синф ўқувчилари мактабни тугатгач Иқтисодиёт университети, Молия институтларига ўқишга киришлари мумкин. Улар электрон ҳисоблаш машиналарида ишлашни мукаммал ўзлаштирганлари сабабли келажакда ўқиш ва ишда қийналишмайди. Айтадилар-ку «Ёшликда ўрганилган илм — тошга ўйилган битик...» деб.

«Истеъдод учун қанот» саҳифаси материалларини Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ тайёрлади.

Долзарб мавзу

БУЮК МЕЗОН

Тарих шундай улуғ қасрки унинг биронта ғиштини ҳам бежо қилиб бўлмайди. Ушбу қасрнинг ҳар бир ғиштида йилларнинг нурафшон онларию, ғуборли дамлари ўз аксини топади. Уни турли рангларга бўяб ҳам бўлмайди. Тарих — ўзига хослиги, ҳақиқатнинг буюк мезони бўлишлиги билан ҳам диққатга сазовордир. Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистоннинг янги тарихи»ни тайёрлаш ва нашр этиш тўғрисидаги қарори ҳам шу нуқтаи назардан қараганда муҳим аҳамиятга эгадир. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси тарих институти тарихшунослик ва манбашунослик бўлими раҳбари, тарих фанлари доктори Дилором Алимова билан суҳбатимиз шу хусусда бошланди.

— Дилором Аъзамовна, дастлаб тарихшунослик ҳақида икки оғиз сўз айтсангиз...

— Тарихшунослик — мураккаб фан. У нафақат ижтимоий-гуманитар фанларнинг тарихини, балки уларнинг босиб ўтган йўлини ҳам ўрганади. Узоққа бормайлик, Амир Темурга бугун тамоман бошқача муносабатда бўляпмиз. Ҳақ жойига қарор топганидан бошимиз кўкларга етаяпти. Лекин бундан бир неча ўн йиллар аввал бошқача ҳолат мавжуд эди. Тарихшунослик ана шу ҳолатларни танқид қилиши билан бирга, ўша вақтлардаги муҳитнинг тарихга бўлган тазйиқини, муносабатини ҳам, илмий муассасалар фаолиятини ҳам, тарих фанининг ривожланишига бўлган туртки, омилларни ҳам чуқур ўрганади.

— Ҳозирги кунда тарихимизга қараш бутунлай янгича йўналиш касб этди. Ҳатто тарихчи бўлмаган кишилар ҳам бу ҳақда мамнуният билан гапираётганига гувоҳ бўляпмиз.

— Бундай муносабат, силжиш 80-йилларнинг иккинчи ярмидан бошланди. Мустақилликка эришганимиздан кейин тарихда инқилоб бўлди, десак янглишмаймиз. Шунинг учун кўп нарсаларни қайта кўриб чиқишга тўғри келди. Авваллари ҳамма нарса жуда қаттиқ назорат қилинарди. Собиқ тузум даврида яратилган тарихда кўп ҳолатлар бузиб кўрсатилган эдики, бу ўша тузум манфаатларига мос келарди. Эътибор беринг: бизнинг тарихимиз — она юртимиз тарихи умумжаҳон тарихининг бир қисми. Шунинг учун ҳам ЮНЕСКО қарори билан олти жилдлик «Марказий Осиё цивилизациялари тарихи» яратилиши катта ижобий воқеадир.

— Ушбу нашр ҳақида батафсилроқ тўхталиб ўтсангиз.. Сабаби, бу янгилик ўқувчиларимизни қизиқтириши табиий.

— Ушбу нашрда барча воқеаларга адолат нуқтаи назаридан ёндошилгани муҳимдир. Унда Марказий Осиё халқларининг тарихи энг қадимги даврдан бошлаб ҳозирги кунгача ёритилади. Бу асарнинг 6-жилди Ўзбекистон янги тарихи билан ҳамоҳангдир. Хусусан унинг саҳифаларида Россиянинг Ўрта Осиёни босиб олиш, жадидчилик, миллий озодлик ҳаракатлари (бу ўз вақтида босмачилик деб қораланганидан барчанинг хабари бор), 1916 йилги Жиззах қўзғолони, Дукчи эшон қўзғолони ўрин олган. Ўрта асрлар тарихимиз ҳақида ҳам шундай ҳолатлар мавжуд эди. Амир Темур, темурийлар ҳақида жаҳон эҳтиром билан ёзган, музейлар барпо этган бўлса, биз улуғ фарзандларимиз ҳақида ваҳший, босқинчи деган ақидаларни ўқидик. Бу мустабидлик йилларининг темир пардалари ортида яратилган тарих эди. Олти жилдлик тарихда Ватанимиз номи турлича зикр этилади. Суғд, Бақтрия, Мовароуннаҳр, Туркистон ва ҳоказолар... Ушбу битикларда воқеаларга ниҳоятда объектив, ҳалол ёндошилган. Унинг яратилишида бутун дунё олимлари иштирок этишмоқда.

— Сиз ушбу тарих яратувчилари қўмитаси аъзоси экансиз...

— Шундай. Авваллари собиқ СССРдан ушбу қўмитага биттагина вакил аъзо эди. СССР парчаланиб, Марказий Осиёда бешта мустақил давлат ташкил бўлганидан кейин, ҳар бир давлатдан вакил бўлиши ўз-ўзидан маълум. ЮНЕСКОга ҳар бир республикадан бештадан олим ҳақида маълумот юборилди. ЮНЕСКО шу номзодлар орасидан муносибини танлаб олиб комитет тузди.

Қўмитанинг охирги йиғилиши Пекинда, 1995 йилда бўлиб ўтди. Ўшанда тўртинчи жилд тайёр эди. Ундаги материалларни бошқатдан кўриб чиқдик. 5 ва 6-томнинг режаларини туздик. Муаллифларни тайин этдик.

Қўмитада Хитой, Ҳиндистон, АҚШ, Буюк Британия, Франция, Покистон, Ўзбекистон, Қирғизистон, Ўзбекистон, Қозоғистон, Туркманистон каби давлатлардан вакиллар — тарихчи олимлар бор. Қўмита ушбу китобни яратишда Республикамиздан қатнашаётган муаллифларимиз ишидан жуда мамнун. Барча мақолаларни ўз вақтида топширишди.

— «Ўзбекистоннинг янги тарихи» ҳақида ҳам фикрларингизни билишни истардик...

— Уч жилдлик «Ўзбекистоннинг янги тарихи»да 19-асрнинг иккинчи ярмидан ҳозирги кунимизгача бўлган давр қамраб олинади.

Барча бўлиб ўтган воқеалар ҳаққоний акс эттирилади. Ушбу асарнинг иккинчи жилдини тайёрлаш институтимиз олимларига топширилган.

— Қадимги дунё, ўрта асрлар тарихи ҳақида ҳам янги китоблар яратилса керак...

— Тарих институтимизда 6 жилдлик Ўзбекистон тарихи яратиляпти. 3-томи босмадан чиқди. Бундан ташқари институтимиз олимлари фидокорона меҳнат қилишяпти. Ўтган йили «Темур ва Улуғбек даври тарихи», «Амир Темурнинг жаҳон тарихида тутган ўрни» сингари китоблар тайёрланиб чоп этилди.

— Яна бир савол: ёш тарихчиларнинг сафи ўсаяптими?

— Кадрлар барча соҳада ҳал қилувчи кучга эга. Афсуски, илмда ёшлар жуда кам. Кўпчилик ўзини тижоратга уриб кетди. Бир ҳисобдан қараганда, табиий танланиш рўй беряпти. Илмга фидойилар қоляпти. Ана шу фидойилар (уларнинг орасида кўпчилиги ёшлар) тадбиркорлик билан иш тутиб, «Фан» нашриётида «Туркистон мустақиллиги ва бирлиги учун кураш саҳифаларидан» номли рисола чоп эттирдик. Яширмайман, беш минг сўм сарфланди. Биласиз, Туркистон мавзуси кам ишланган мавзу. Китобга талабгорлар кўп бўлди. Ўн минг сўмга сотдик...

Яна бир хайрли ишимизни айтиб ўтсак. Файзулла Хўжаевнинг «Бухоро инқилоби учун материаллар» китоби 1926 йилда босилиб чиққан эди. У 80 йил давомида кутубхоналарда ўрганилмай ётди. Ушбу китобнинг асл матнини нашрга тайёрладик. У босилиш арафасида. Икки қисмлик «ХХ асрнинг дастлабки ўттиз йиллигида Ўзбекистонда тарих фани» китобларининг чоп этилганини ҳам қайд этишни истардим.

Умуман айтганда, тарихчиларимиз олдида турган вазифалар жуда кўламли, масъулиятли. Шундай қилишимиз керакки, тарихимизни ҳамма — ёшу қари, олиму фуқаро билсин, фахрлансин, ғурурлансин, шу тарихимизга мос камолга етсин!

Суҳбатдош Темур УБАЙДУЛЛАЕВ.

Қадрият

МУҚАДДАС ЙЎЛЛАР

Тарихнинг гувоҳлик беришича, ҳазрати Муҳаммад ўн икки ёшга кирган пайтларида амакилари Абу Толиб Шом сафарига отланадилар. Буни эшитган ёш йигитчада йўл юриш ҳаваси, ўзга юртларни кўриш нияти ортади. Аввалига яхшигина мулоҳаза қилиб, сўнгра орзуни севимли амакиларига билдирадилар. Тижорат ишлари билан танишиб қўйиш, йўл қийинчиликларидан хабардор бўлиш ва қолаверса, ўша даврларда машҳур бўлган Шом мамлакатига сафар қилиш жиянига фойдадан ҳоли эмаслигини сезган Абу Толиб бунга рози бўлади.

Карвон Шомнинг Басра шаҳрига етиб келганида Абу Толибнинг эски таниши роҳиб Буҳайро карвон аъзоларини меҳмонга таклиф этади. Меҳмонлар орасида дўстининг жиянини кўрмайди, уни карвонсаройдан чақиртириб келади. Роҳиб карвон келаётган пайтда деразаси олдида ўтириб уни кузатаётганида ёш йигитча бошига бир булут соя солиб келаётганини сезганди. Карвон тўхтаса булут ҳам тўхтар, юрса у ҳам ҳаракатланарди. Булутнинг фақат йигитчагагина соя бераётганлигида бир сир борлигини у сезганди. Ўқимишли роҳиб йигитча билан анчагина суҳбатлашади, шеригининг ақлда пешволигидан, хулқ-атворда одоблилиги ва ўта зийраклигидан бохабар бўлади. Китобларда ўқиган маълумотларни эсга олиб йигитчадан елкаларига бир қараб кўришга ижозат сўрайди. Елкаларидаги табиий муҳрни кўрар экан у ёнида келажакда пайғамбар бўлувчи буюк инсон турганлигига ишонч ҳосил қилади. Роҳиб бу ҳақда Абу Толибга хабар беради, жиянини эҳтиёт қилиш, қунт билан тарбиялаш лозимлигини айтади.

Дарҳақиқат, роҳиб айтган гаплар орадан йигирма саккиз йил ўтгач тасдиқланади. Муҳаммад алайҳиссалом қирқ ёшга етганларида у кишига пайғамбарлик ваҳийси келади. Бу гапларни мен ўша роҳиб Буҳайро яшаган ерда — Басрада бўлганимда мутовидимиздан эшитгандим ва кейин фиқҳ адабиётларидан тасдиқ топдим. Шу ерда ўша пайтда мавжуд бўлган ер ости бозори қолдиқлари, Дамашқнинг пайғамбаримиз бўлган бошқа жойларини диққат билан зиёрат қилдик. Пайғамбаримиз авлодлари қурган уммавийлар масжидида намоз ўқидиқ, олти минг йиллик тарихга эга шаҳарнинг диққатга сазовор жойларини кўздан кечирдик.

Пайғамбаримиз йигирма беш ёшга кирганларида тижорат ишлари билан яна бу ерларга келадилар. Дамашқнинг катта бозоридан олтин рангда ёзилган кичик ҳажмдаги Қуръони Каримнинг бир неча нусхасини олиб пайғамбаримизга тиловатлар қилдик.

Пайғамбаримиз 632 йилнинг март ойида Ҳаж сафарини амалга оширган пайтларида Маккага, Арафот, Мино, Муздалифа каби улуғ масканларга қадам ранжида қилганлар. 621 йили Арафот водийси билан Мино шаҳри оралиғидаги Ақаба деган жойда Ясриб (Мадинанинг илгариги номи) вакиллари билан учрашиб, кейинги йили «Биринчи қасам» битимини имзолаганлар. Бу битим пайғамбаримизнинг Мадинага ҳижрат қилишларида катта аҳамиятга эга бўлганлиги тарихдан маълум. Биз бир гуруҳ маҳаллий кишилар билан пайғамбаримизнинг ёшликда тарбия топган масканлари — Тойиф томон йўл олдик. Бу ерда.вақт ҳамма нарсани ўзгартириб юборибди, илгариги кўм-кўк узумзорлар, хурмозорлар ва боғлар ўрнида қуриган ўту-гиёҳлардан бошқа нарса кўрмадик.

Макка — Мадина — Жидда йўлларида юрар эканмиз минг-минглаб ҳаракатдаги автобуслар, дунёнинг турли бурчакларидан келган ҳожиларнинг енгил машиналари, аравалар, туяларга кўзимиз тушди. 1988 йили Истамбулдаги «Тўп қопи» музейида олтин сандиқда сақланаётган пайғамбаримизнинг туя юнгидан тикилган чакмонлари, биби Фотиманинг кумуш сандиқдаги кийимлари, пайғамбаримизнинг урушда синган тишлари, соқоллари толаси, қиличлари, ғуломлари қиличи, чориёрларнинг шахсий буюмлари, Маккадан келтирилган 14 килограмм тоза олтиндан ишланган думалоқ чамбарак ва бошқа бойликларни кўргандик. Қаранг, мазкур музей директори йигирма икки йиллик хизмат даврида пайғамбаримиз чакмонларини кўра олмаган экан. Расмий ташриф билан Туркияга борган Республикамиз Президенти туфайли у ана шу чакмонни кўриш шарафига муяссар бўлган. Пайғамбаримиз кийимларини кўриш учун Туркия Президентининг махсус фармони бўлиши керак экан. Шундай фармонни ўша вақтда Президент бўлган марҳум Турғут Ўзал жаноблари чиқарган эканлар.

Қудрат ҳожи АҲМЕРОВ,
профессор.

ЎЗГАЧА САЛОМ

Жаноби Расулуллоҳ завжалари ҳазрати Ойша билан суҳбатлашиб ўтирган эдилар. Бир киши келиб «ассалому алайкум» дейиш ўрнига, «ассом алайкум», (яъни «сизга ўлим бўлсин») деди. («Сом» арабча «ўлим» деганидир). Кўп ўтмай иккинчи бир киши келиб, у ҳам шу сўзни такрорлади.

Бу тасодиф эмас эди. Маълум бўлишича, улар Расулуллоҳни ёмон кўрардилар, шунинг учун тиллари билан уларга озор бермоқчи бўлдилар. Ойша онамиз қаттиқ ранжидилар ва овозларини баланд қилиб:

— Ўзларингизга ўлим бўлсин! — дедилар.

Шунда Расулуллоҳ ҳазрати Ойшага қараб дедилар:

— Эй Ойша, нодуруст гапларни айтма! Ёмон сўзлар мужассам бўлса, хунук ва ёмон оқибатлар келтириши мумкин. Юмшоқ табиатлик ва мулойимлик инсон ҳаётига гўзаллик ва зийнат бағишлайди. Нега жаҳлинг чиқади?

Ҳазрати Ойша дедилар:

— Ё Расулуллоҳ! Кўрмаяпсизми, улар салом ўрнига шармсизларча қандай нолойиқ сўзларни айтдилар.

Расулуллоҳ дедилар:

— Хафа бўлишингга арзимайди. Ахир мен ҳам уларга «алайкум», яъни «ўзингизга бўлсин» деб жавоб қайтардим-ку! Шу жавобнинг ўзи кифоядир.

ШИКОЯТ

Ҳазрати Али алайҳиссалом ўзларининг халифалик даврларида ҳар қандай шикоятларни шахсан ўзлари кўриб чиқардилар. Ёзнинг иссиқ кунларидан бирида дарахт тагида ўтирган эдилар. Бир аёл ўз эридан шикоят қилиб келди. Аёл ҳазрат Алига қараб деди:

— Эрим менга зулм қилмоқда, уйдан ҳайдаяпти. Устига устак агар уйга келсанг, ўлдираман деб таҳдид қилаяпти. Додимга етасиз деган умидда олдингизга келган эдим.

Ҳазрат Али дедилар:

— Эй худонинг бандаси! Ҳозир ҳаво жуда иссиқ. Озгина сабр қилсанг, аср вақтида иссиқ ҳовуридан тушади. Сен билан бирга эрингнинг уйига борамиз, ҳамма иш яхши бўлади. Агар ҳозир борсак, унинг жаҳли авжига чиқади ва бизга азият етказиши мумкин.

Ҳазрати Али ўйга толганча бошларини бироз қуйи солдилар, кейин бошларини кўтариб дедилар:

— Йўқ, золимларнинг додини бериш керак. Халқнинг кўнглида қўрқув ва зулм бўлмасин.

Улар бирга йўлга чиқдилар. Куёвнинг уйига етиб келишгач, ҳазрати Али эшик ёнига келиб хонадон соҳибига мурожаат қилдилар:

— Эй аҳли хона! Ассалому алайкум!

Бир ёш йигит пешвоз чиқди, у ҳалиги аёлнинг эри эди. У йигит ҳазрат Алини танимади. Фақат олтмиш ёшлардаги чолни хотиним ўзини ҳимоя қилиш учун чақирибди, деб ўйлади. У йигит ҳеч нарса демай қотиб турарди. Шунда ҳазрати Али дедилар:

— Бу аёл хотининг бўладими? У шикоят қилиб келди. Унга зулм қилар экансан, уйдан ҳайдаб чиқарибсан. Яна қайтиб келсанг, ўлдираман дебсан. Мен сенга шуни айтмоқчиманки, худодан қўрқ ва хотининг билан меҳрибонларча муносабатда бўл!

Ибратли ҳикоятлар

— Сенга нима? Хотиним билан яхши муомала қиламанми ёки йўқми, бу менинг ишим. Сен уни ҳимоя қилиб келдингми? Энди эса унга кўз ўнгингда баттарроқ зулм қиламан.

Ҳазрати Али йигитнинг густоҳлигидан жунбушга келдилар ва шамширларини ғилофдан чиқариб дедилар:

— Мен сени адолатга чақирсам, шундай жавоб қайтардингми? Ўзингча ҳамма ишни қила оламан деб ўйлайсанми?

Ҳазрати Алининг овозини эшитиб халойиқ тўпланди. Улуғ ҳазратга таъзим қилиб дедилар:

— Ассалому алайкум, ё Амиралмўминин!

У йигит ҳайратдан ёқа ушлаб қолди, рўпарасида ким турганини англаб етди. Бироздан кейин илтимос оҳангида деди:

— Ё Амиралмўминин! Мени кечиринг, айбимни бўйнимга оламан. Шу соатдан бошлаб сизга ваъда бериб айтаманки, хотиним билан ҳамма вақт яхши муносабатда бўламан.

Ҳазрати Али мийиғларида кулиб қўйдилар. Кейин у аёлга қараб дедилар:

— Сен ҳам эринг билан ҳамма вақт хушмуомала бўл. Уни ёмон рафтор кўрсатишга мажбур қилма. Шуни яхши билгинки, қарс икки қўлдан чиқади.

МИНОДАГИ ВОҚЕА

Бир түп кишилар Ҳаж сафарига йўлга чиққандилар. Мино шаҳрида улар дам олиш учун ўтирдилар. Имом Содиқ ва унинг яқин дўстлари дастурхонга узум қўйишиб, еб ўтиришарди. Шу пайт бир дарвеш пайдо бўлди ва улардан ёрдам беришларини сўради. Имом Содиқ бир неча бош узумдан олиб, дарвишга бердилар. Дарвиш қабул қилмади ва деди:

— Менга пул беринг!

Имом Содиқ дедилар:

— Яхши, лекин пулимиз йўқ. Дарвиш ўз йўлида кетди, бир неча қадам юргач, ўз ишидан пушаймон бўлиб деди:

— Майли ўша узумингиздан бера қолинг.

Имом Содиқ дедилар:

— Узум тугади!

Кўп ўтмай бошқа бир дарвиш пайдо бўлди ва ёрдам сўради.

Имом Содиқ унга бир бош узум бердилар. Дарвиш узумни олиб деди:

— Барча оламларнинг парвардигорига ҳамду санолар бўлсинким, менга неъмат кунини насиб қилди. Имом Содиқ унинг сўзларини эшитгач, яна икки бош узум бердилар. Дарвиш иккинчи маротаба Оллоҳга шукроналар айтди.

Имом Содиқ унга ўз жойида кутиб туришини тайинладилар. Кейин дўстларидан бирининг олдига бориб, «Ёнингда қанча пулинг бор?» деб сўрадилар. У чўнтагини кавлади, тахминан йигирма дирҳам пул топди. Имом Содиқнинг талабига кўра уни дарвишга берди. Дарвиш учинчи бор Оллоҳга ҳамду санолар айтди ва ушбу сўзларни қўшиб қўйди:

— Ҳамма мақтовлар Оллоҳга бўлсин. Мен ҳам уникиман, унинг эса шериги йўқ.

Имом Содиқ унинг сўзларидан таъсирланиб, эгниларидаги кийимларини ечдилар ва дарвишга бердилар. Шу аснода дарвиш ҳам ўз кийимини ечиб, Имом Содиққа берди. Дарвиш мамнун ҳолда ўз йўлида кетди. У ерда ўтирган саҳобалар бир-бирларига кулишиб дедилар:

— Агар дарвиш худога яна ҳамду сано айтганидами? Имом Содиқ ҳазратлари унга ёрдам бердилар, лекин иш кийим алмашиш билан тугади. Бу ишдан кейин ёрдамни давом эттириш мумкин эмас эди.

Форсийдан
Баҳриддин ТУРҒУНОВ таржимаси.

Ривоят

КЕЙИНГИ ПУШАЙМОН...

Бир косиб йигит гўзал қизга уйланибди. Турмуши анчайин тикланиб, эл орасида обрў-эътибори ортибди. Илм олиб, амал мартабасига кўтарилибди. У иш билан шу даражада банд бўлибдики, кекса бетоб онасининг аҳволидан бехабар қолибди. У «Онам хотинимнинг эъзозида» деб ўйлаб юраверибди. Тадбиркор аёл кекса қайнонасини ярим вайрона кулбада ўз ҳолига ташлаб қўйганди.

Бир куни йигит онасининг аҳволини кўриб аёлини койибди:

— Сен онамни нега шу аҳволга ташлаб қўйдинг?

— Ёш болаларингизга қараймиёки онангиз ифлосини тозалайми? Эрта кетасиз, кеч келасиз, ҳолинг на деб сўрамайсиз?

— Агар онамнинг оғирлиги азоб бераётган бўлса, айт, энага ёллай.

— Энди бир ками бир оёғи гўрда онангизнинг ташвиши қолиб, энаганинг қош-қовоғига қарашим керакми? Кераги йўқ! Яхшиси онангизга меҳмонхонага жой қилиб бераман.

Аёл айтганидек қилибди. Бироқ йигитнинг дўстлари меҳмон бўлиб келганларида хотин уларга меҳмонхонага эмас, кичик бир хонага жой тайёрлайдиган бўлибди. Дўстлар бунга кўниколмай, ушбу хонадондан аста-секин қадамларини уза бошлабдилар. Йигит яна аёлини койибди:

— Сен мени дўстларимдан бездиряпсан.

— Ё мени, ё ёру дўстларингизни, ёки онангизни денг, — шарт қўйибди хотин.

Йигит кулбани қайта жиҳозлаб, онасига ўша ерга кўрпа-тўшак қилиб беришга мажбур бўлибди. Иттифоқо, дарвеш қиёфасидаги бир чол бу ҳовлига келиб, тўғри кампир ётган кулбага йўлланибди. Бу ҳол бир неча бор такрорланибди. Натижада ақл бовар қилмас ҳол рўй берибди: бир кечада кампир изсиз йўқолибди. Йигит онасини кўп ва хўп излабди, аммо фойдаси бўлмабди. Дарвешнинг на ўзини, на хабарини топибди.

Бир кун туш кўрибди, тушида отаси: «Онангни сенга ишониб қолдирган эдим, ишончимни оқлай олмадинг», дебди. Бундан қаттиқ таъсирланган йигит оиласидан, фарзандларидан воз кечишгача борибди. Лекин онасининг рухсорини, меҳрини бошқа кўрмабди.

Иззат АҲМЕДОВ.

Бадиий ҳунармандчилик

БУХОРОНИНГ ЗАР ЮЛДУЗЛАРИ

Зардўзлик — зар ип билан гул нақш тикиш демакдир. Халқимизнинг қадимий ҳунари бўлган зардўзлик асрлар мобайнида шаклланиб, сайқал топиб, ривожланиб келмоқда. Қадимшунослик топилмаларига кўра Ўрта Осиёда зарбоф кийимлар ва безакли бадиий буюмлар эрамизнинг I-II асрларида ҳам ишлатилганлиги маълум. Абдураззоқ Самарқандийнинг «Ҳиндистон сафарномаси»да ёзилишича, Шоҳруҳ ҳукмронлиги даврида элчиларнинг совғалари орасида зардўзи кийимлар бўлган. Шунингдек, Самарқанд, Бухоро ва Шаҳрисабзда зардўзлик корхоналари бўлиб, унда сифатли ва нафис буюмлар ишлаб чиқарилган. Ўтган асрнинг 70-80 йилларида Бухорода зардўзлик жуда ривожланган. Бу даврда шаҳарда иккита кийим-кечаклар тикадиган ва уни олтин ва кумуш иплар билан безайдиган устахона бўлган. Қўли гул халқ усталари зарбоф тўн, дўппи, белбоғ, салла, пойабзаллар, ковуш, зархуржун, заржабдуқ, зарҳамён тайёрлаб ўз санъатларининг довруғини таратганлар. Ўрта асрлардаёқ Осиё ва Европадан ташриф буюрган савдогарлар ва сайёҳларни ерлик зардўзларнинг бетакрор маҳорати чексиз ҳайратлантирган эди. Чунончи, XV асрда Самарқандга келган испан элчиси Рюи Гонзалес де Клавихо Амир Темур кошоналарини кўздан кечириб, зардўзларнинг чевар қўллари билан тайёрланган ва кошоналарнинг бағрини безаб турган сон-саноқсиз зар буюмлардан завқланган эди. Бухоронинг зарбоф тўнлари ўша даврларда ҳам Шарқда маълум ва машҳур эди. Зар уқали кийимлар гўзал кашталари ва яхши пардозлари билан ажралиб турган. Зардўзлик ҳунарининг техникаси жуда ҳам турличадир. Тикиш учун асосий материал сифатида зар ёки кумуш иплардан фойдаланилади. Зардўзлик буюмлари икки усулда — заминдўзи, яъни зар тикиладиган буюм ёки кийим гулнақшнинг таги (замини) ёппасига зар билан тикилса, иккинчи усули эса гулдўзи — таги очиқ қолдирилиб, фақат гул нақшнинг ўзи зар билан тикилади. Зардўзликда ҳар хил рангдаги бахмаллар ва ипак матолар ишлатилади. Безаклар одатда ўсимликлар оламига хосдир. Зардўзлик иши оғир, мураккаб ва нозик. Ҳар бир гул ва нақшга ўнлаб, юзлаб, минглаб марта игна уриш лозим. Яна улар юксак маҳорат, нозик дид, гўзал таъб билан тикиладики, кишн кўзини қувонтиради.

Ўзининг 2500 йиллигини нишонлаётган Бухорои шариф зардўзлик санъатининг қадимий ватанларидан бири бўлиб, бу ерда зардўзлик ҳунари авлоддан-авлодга ўтиб, ривожланиб келган. Зардўзлик Бухоро амирининг шахсий мулки ҳисобланган. Бухоро зардўзлик мактабининг кекса вакиллари Амиржон Мажидов, Ғулом Муҳамедов, Нуъмонжон Аминов, Раҳмат Мирзаев, Сайфулло Саъдуллаев, Файзулло Ғайбуллаев, Робия Раҳматова, Раҳима Қўлдошева, Маҳсума Аҳмедова, Тамара Ғайбуллаевалар бутун ҳаётларини Бухоронинг қадимий зардўзлик ҳунарини ривожлантириш, унинг шуҳратини ошириш ва истеъдодли шогирдлар тайёрлашга бағишладилар. Халқ усталари азалдан ҳунар сирларини устозидан ўрганиб, кейин унинг анъанасини бойитган ҳолда давом эттирганлар.

Муяссар Темирова ҳам ана шундай устоз кўрган санъаткорлардан. Уни зардўзлар санъати сирларидан биринчи бор хабардор қилган киши меҳрибон онаси эди. Кейинчалик моҳир зардўз усталаридан Ўзбекистон халқ рассоми Маҳсума Аҳмедова унга зардўзлик санъати сир-асрорларини ўргатган, уни моҳир санъаткор қилиб етиштирган заҳматкаш инсондир. Муяссар бу ноёб ва нафис ҳунарни эъзозлаб, зардўзлик фабрикасига ишга келганига ҳам мана 40 йил тўлди. Шу давр мобайнида 30 дан ортиқ зардўзлик бўйича тикиш усулларини қунт билан ўрганди. Муяссар Темированинг дастлабки мустақил иши бу Тошкентдаги Алишер Навоий номли Катта театр саҳнаси учун тикилган сержило зарпарда бўлди. Санъаткор кейинги йилларда ўзининг кўп йиллик бой тажрибаларини ишга солиб, буюк мутафаккир Алишер Навоийнинг 525 йиллигига бағишлаб «Алишер Навоий», «Халқлар дўстлиги» панноларини зўр маҳорат билан тикди. Айниқса, «Она билан бола» сурати тасвирланган асари жуда санъаткорона қилиб бажарилганлиги билан ажралиб туради. Муяссар Темирова юқорида кўрсатилган санъат асарларини яратганлиги учун 1973 йили Ўзбекистон халқ рассоми унвонига сазовор бўлди.

Мустақиллик туфайли бу санъаткорнинг ҳунари учун янги имкониятлар яратилди. Муяссар Темирова бугунги кунда Бухоро «Зардўз» ҳиссадорлик корхонасининг юксак бадиий буюмлар тайёрлаш бўлимининг катта устаси, 60 нафар зардўзлик санъатини ўрганаётган қизларга бошқош, моҳир санъаткор. Муяссар Темирова ҳозирги кунда зардўзликнинг қадимий бухороча усулларини қайта тиклаш, янги нусхалари, нақшлари устида тинимсиз изланишлар олиб бормоқда. У «Нигор», «Нигина», «Оқ гул», паннолари, «Бухоро герби», «Ўзбекистон герби» каби зардўзлик санъати намуналарини яратди. Халқ устаси Муяссар Темированинг ҳали рўёбга чиқмаган режалари кўп. Жумладан Тошкентдаги Мустақиллик майдонини зар нақшларга тушириш нияти бор.

Муяссар опа қадимий ўзбек каштачилигининг асрлар оша шон-шуҳрат қозонган анъаналарини янада ривожлантириб ўз тажрибалари асосида унга янги замонавий кўриниш бермоқда. Қизларимиз бошида ёқутдек ёниб, товланиб турувчи «Наврўз», «Раъно», «Мажнунтол», «Гулноз» каби машҳур дўппилари, «Садбарг» деб аталувчи аёллар туфлиси, ковушлар, гулдор нимчалар Муяссар опанинг кўп йиллик меҳнати натижалари маҳсулидир. Моҳир чевар яратган гўзал каштачилик буюмлари халқ амалий санъатига бағишланган барча кўргазмаларда, жумладан, Франция, Канада, Эрон, Ҳиндистон, Япония, Америка, Туркия каби давлатларда ташкил этилган халқаро ярмарка, кўргазмаларда катта қизиқиш уйғотди ва олтин, кумуш, бронза нишонлари, фахрий ёрлиқлар ва дипломлар билан тақдирланди. Унинг қадимий Бухоро зардўзлик мактаби анъаналарини давом эттириб, халқ амалий санъати, айниқса, зардўзликни ривожлантиришдаги хизматлари муносиб тақдирланди. 1996 йилда мамлакатимиз мустақиллигини мустаҳкамлашга, иқтисодий қудрати ва шон-шуҳратини оширишга қўшган шахсий ҳиссаси ҳамда ишлаб чиқариш тармоқларидаги қаҳрамонона меҳнати учун Муяссар Темировага «Ўзбекистон Қаҳрамонни» унвони ва «Олтин юлдуз» олий нишони берилди. «Мен дунёдаги энг бахтли аёлларнинг бириман», — дейди у ҳаяжон билан. — Бахтлилигим шундаки, мустақил, дунё тан олаётган юртнинг фарзандиман». Опанинг ижоди айни гуллаган пайт. Бу санъаткор ҳали халқ амалий санъатининг гўзал намуналарини яратиб, халқимизни кўп марта қувонтиради. Бугунги кунда Баҳодиржон Саиджонов раҳбарлик қилаётган Бухородаги «Зардўз» ҳиссадорлик жамиятида бир ярим минг чевар хотин-қизлар самарали меҳнат қилмоқдалар. Бу ерда Муяссар Темирова бошлиқ олий сифатли зар тикиш бригадаси кенг фаолият кўрсатмоқда. Тайёрланган 70 хил такрорланмас нусхадаги нафис ва сифатли буюмларга истеъмолчилар талаби кундан кунга ортиб бормоқда. Бугунги кунда корхонада миллий зарбоф тўн, зардўппи, сўзана, зарпарда, сернақш гўзал аёллар нимчалари, шиппак, зарҳамён зарғилоф каби юзлаб олий сифат ва чиройли маҳсулотлар ишлаб чиқарилмоқда. Бундай нафис ва ноёб буюмларнинг харидорлари нафақат ўзимизда, Марказий Осиё республикаларида, балки хорижда ҳам кўп. Жумладан, Вашингтон ва Лос Анжелесдаги ўзбеклар, Франция, Арабистон, Туркия, Англия ва бошқа мамлакатлардан Бухорои шарифга ташриф буюрган ҳар бир меҳмон, сайёҳ, албатта, бухоролик ҳунармандлар қўлида сайқал топган зардўзлик совға буюмларини харид қилишга орзумандлар. Бухоронинг зар либослари бутун дунё бўйлаб шуҳрат қозонмоқда, музейларни безатмоқда. Халқ депутатлари Бухоро вилояти сессиясида юртбошимиз Ислом Каримов: «Бухоро зардўзлари меҳнатини олиб қарайлик. Бундай санъат, бундай маҳорат ер юзида топилмайди. Бухорои шарифнинг зардўзи дўппилари, зарчопонлари, зарковушлари, турли зар безаклари дунёдаги энг машҳур музейларнинг фахрига айланган», — деб зардўзлар меҳнати ва маҳоратига юксак баҳо берган эдилар.

Мустақиллик туфайли республикамизнинг қадимий бой ва ранго-ранг амалий-бадиий санъати янги юксак босқичга кўтарилмоқда. Яқинда матбуотда эълон қилинган Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Халқ бадиий ҳунармандчиликлари ва амалий санъатини янада ривожлантиришни давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони устазодаларимизнинг ғайратига ғайрат қўшгани шубҳасиз. Улар асрлардан бери сайқал топиб келаётган миллий анъаналаримиздан ижодий ўрганиб, янги ғоя, янги мазмун ва янги шакллар билан бойитиб, асарлар яратишдан ва унинг олдинги шон-шуҳратини кўтаришдан иборатдир.

Рашид БОЙТУЛЛАЕВ,
санъатшунос.

Футбол

ҲАММА ГАП — ЧИРОЙЛИ ЎЙИНДА

«Трактор» командаси янги мавсумни кўтаринкилик билан бошлади. Стадиондаги ҳар бир ўйин мухлислар учун ҳақиқий байрамга айланмоқда, деса бўлади. Айниқса, 2-турда ўз майдонида «Косонсой» билан бўлган ўйин ниҳоятда қизиқарли ўтди. Учрашув тугагач ҳам ишқибозлар анчагача стадион ва унга ёндош кўчаларда сайилни давом эттирдилар.

— Биз учун 1:0 ҳисоби камтарона натижа эмас, — дейди Тошкент трактор ишлаб чиқариш давлат ҳиссадорлик жамиятининг ишчиси Собир Ҳакимов. — Биласизми, ҳамма гап — майдондаги чиройли ўйинда! Шунинг учун бирор дақиқа ҳам зерикишга вақт топилмади....

Биз ҳам «Трактор»нинг мавсум бошидаги ютуқларидан мамнун ҳолда гапни сал аввалроқдан бошламоқчимиз: жамоа ўтган йили олий лигада 7-ўринга кўтарилди. Асосий таркибнинг ўзига хос ўйин савияси ҳақида мухлислар ва мутахассислар томонидан илиқ фикрлар билдирилди. Ўринбосарлар жамоаси ҳам муттасил машқ ва мусобақаларда тобланяпти. Ўтган йилги кенг қамровли таъмирдан сўнг жамоа стадиони пойтахтдагина эмас, балки республикадаги энг гўзал ва шинам ўйингоҳлардан бирига айланди. Мавсум давомида усти ёпиқ стадионнинг баҳаво ўриндиқлари мухлислар билан гавжум бўлди. Кўпгина оммавий спорт тадбирлари, жумладан, Тошкент шаҳар ҳокими Кубоги учун турнир финал ўйини ҳам «Трактор» стадионида ўтказилди.

Мана, VI миллий чемпонат ўйинлари ҳам бошланди. Клубнинг тайёргарлиги қандай?

Энг аввало, «Трактор»нинг собиқ мураббийси Валерий Лёткиннинг қадрдон жамоасига қайтганлигини айтиш лозим. Тайёргарлик фақатгина машқлар билан чекланмайди, албатта. Январда «Навбаҳор», «Пахтакор» ва Қибрайнинг «Роҳат» командалари билан бир неча ўртоқлик учрашувлари ўтказилганди. Февраль ойида жамоанинг Малайзияга қилган сафари муваффақиятли кечди. Ушбу серқуёш ва илиқ иқлимли мамлакатда футболчиларимиз ўқув машқлари ўтказдилар ҳамда маҳаллий жамоалар — «Рейджерс», «Серенбан», «K.L» ва армия клублари билан куч синашдилар. Аксарият ўйинларда «Трактор» жамоаси йирик ҳисобларда ғалаба қозонди.

— Жамоамизнинг мавсумолди тайёргарлиги жараёнида чет элларга сафар қилиши анъанага айланмоқда, — дейди Валерий Лёткин. — Малайзияга қилган бу йилги сафаримиз Мирзо Улуғбек тумани ҳокимлиги ва Тошкент трактор ишлаб чиқариш ҳиссадорлик жамиятининг ҳомийлигида муваффақиятли ўтди. Биз ҳам албатта бу ғамхўрликка чемпионат ва кубок ўйинларида яхши натижалар кўрсатиш билан жавоб қайтаришга бурчлимиз.

Энди жамоадаги ўзгаришлар хусусида қисқача тўхталсак. Ҳимоя чизиғида ўйновчи 6 нафар футболчи — Олег Нестеров, Григорий Богданов, Марат Галимов, Павел Зотов, Раҳимов ва Сарвар Алибоевлар турли сабабларга кўра жамоани тарк этдилар. МҲСКдан дарвозабон Юрий Шейкин яна қадрдон жамоасига қайтди. Шунингдек, «Урганч»дан Бургандин, Чобанов, «Асбобсоз»да тўп сурган Рустам Мажидовлар ҳам сафимизга қўшилишди. Клуб қошида фаолият кўрсатаётган ўринбосарлар гуруҳидан ҳам бир неча ўйинчи асосий таркибга қабул қилиниб, ўйинларда қатнашмоқдалар. Хуллас, жамоа таркиби, машқлар, ўйингоҳ ва бошқа ташкилий масалаларда ҳам айтарлик муаммо йўқ. Жамоамизнинг яна бир мураббийси, яқиндагина «Трактор» сафида тўп сурган Равшан Ҳайдаров, жамоа бошлиғи Анатолий Кочедеков, маъмур Игор Мустафинлар бу йил янада юксак марраларни кўзлаб ҳаракат қилмоқдалар.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ.

«02»

ТУНГИ ТАЛОНЧИЛАР

Мирзо Улуғбек туманидаги уйлардан бирида тунда талончилик жинояти содир қилинди. Уч ака-ука телевизор кўриб гурунглашиб ўтиришганди. Кимдир эшикни тақиллатгандай бўлди. Кичиги Назир эшикни бориб очди. Ташқарида ҳеч ким кўринмади. Хаёлимга эшик тақиллагандай бўлгандир, дея ёпишга ҳам улгурмасдан қандайдир қора ниқобли кимсанинг кучли қўллари остида ерга қулаб тушди. Ниқобли кимсалар дарров уйдаги икки акаукани ҳам пичоқ билан қўрқитиб, оёқ-қўлларини боғлашиб хонадонни титкилай бошлашди. «Тиллаларни қаерга яширгансанлар, яхшиликча топиб беринглар, акс ҳолда ўзларингга қийин бўлади», деди ниқобли кимсалардан бири.

— Бизда тилла нима қилсин, — деди Садировларнинг энг каттаси.

— Афтидан сен яхши гапга тушунмайдиганга ўхшайсан, — дея ниқоблилардан бири унинг юз-кўзи аралаш мушт туширди. Лабидан тирқираб оққан қон Садировнинг эгнидаги оқ кўйлагини бирпасда қизилга бўяди.

— Айтмасаларинг ўзларингга жабр қиласанлар, — дейишди босқинчилар уларга пичоқ ўқталишиб. Бирпасда уйдаги барча жомадону, мебель тортмалари ағдар-тўнтар қилинди. Синмаган, бузилмаган нарсанинг ўзи қолмади хонада.

Ниҳоят босқинчилардан бири ака-уканинг тижорат қилиб яхши мақсадда уй сотиб оламиз дея йиғиб қўйган 120 минг сўм пулларини топиб олиб, чўнтагидан сумкани чиқариб шунга жойлади. Шундан сўнг эҳтиёткорлик билан келган йўлларидан яна чиқиб кетишди.

Ўғрилар ҳар қанча эҳтиёткорлик қилишмасин, қанчалик жиноят изларини яширишга уринишмасин, барибир милиция ходимларидан қочиб кетолмадилар. Мирзо Улуғбек тумани ички ишлар бошқармаси навбатчилик қисмига тезкор хабар келиб тушганидан кейин тезкор гуруҳ тузилиб, босқинчиларни қўлга олиш тадбирлари белгиланди. Ички ишлар ходимларининг саъй-ҳаракатлари натижасида уларнинг ҳаммаси қўлга олиниб, ҳозирги пайтда терговда қилмишлари учун жавоб бериб ўтиришибди.

Энди бу кимсаларнинг кимлиги ҳақида икки оғиз гап. Уларнинг ҳаммаси ўқиган, тушунган кимсалар. Улар ичида ҳатто шаҳримиздаги туманлардан бирида солиқ бўлимида нозир бўлиб ишлайдиган шахс ҳам бор.

Қолган уччови эса Сурхондарёнинг турли туманларидан. Ички ишлар ходимлари уларни Сурхон воҳасидан қўлига кишан солиб олиб келишди.

ҲАЙВОНОТ БОҒИДАН ҚОПЛОН ҚОЧДИ

Тошкент ҳайвонот боғидан қоплоннинг қочганлиги ҳақиқат. Бироқ муштарийлар кўп ҳам ваҳимага тушмасликлари мумкин. Наврўз кунларининг бирида ҳайвонот боғидан йиртқич ҳайвон ҳисобланмиш қоплон қочиб кетиб Тошкент тиббиёт институти атрофида пайдо бўлади. Ички ишлар ходимлари воқеа содир бўлган жойга дарров етиб боришиб, уни ушлашга ҳаракат қилишди. Ҳайвонот боғи ходимлари «Юлька»нинг одамларга тажовуз қилмаслиги учун курол ишлатишга рухсат беришди. Юлька оёғидан яраланиб, ҳозирги вақтда даволанмоқда. Унинг «инжиқ»лигидан ҳеч кимга шикаст етмади.

Мирза АБДУЛЛАЕВ,
Тошкент шаҳар ИИББ ходими.

Дорихона

«ТИНЧЛАНТИРУВЧИ»НИНГ ХОСИЯТЛАРИ

Момоқаймоқ кўп йиллик, бўйи 20-50 сантиметр, мураккаб гуллилар оиласига мансуб бўлиб, йўл ёқаларида, ариқ бўйларида, боғларда ўсади, барги ланцетсимон, патсимон бўлади, гуллари тилсимон, сариқ-тилларанг. Ҳаво совуқ пайтда тунда ва ёмғирдан олдин ўз гулларини ёпиб олади. Бу билан у чангдонини совуқдан ва намликдан сақлайди. Лотинча номи — «Тараксум», юнонча «Татассеин», ўзбекчада «тинчлантирувчи» деган маънони англатади. Момоқаймоқ Афғонистон, Эрон, Марказий Осиёда янги ёш барглари (гуллашидан олдин) кўклам неъматлари сифатида қўлланилади.

Франция, Австрия, Германия, Голландия, Ҳиндистон, Япония мамлакатларида момоқаймоқ экин сифатида боғ-томорқаларда экиб ўстирилади. Кўпгина мамлакатларда ўсимликнинг қовурилган илдизи қаҳва ўрнида ҳам тайёрланади. Халқ табобатида у иштаҳа очувчи, таом ҳазмини яхшилашда, қабзият, қорин дам бўлганда, сариқ ва жигар хасталигида, бод, қандли диабет, қон босими ошганда, пешоб йўли бузилганда, сил каби хасталикларда қўлланилади. Унинг шираси, барг ёки илдиз бўтқаси яра, экзема, чипқон, куйган жойларни даволашда, сўгалларни олиб ташлашда яхши даво бўлади. Момоқаймоқ айниқса камқонликда, қувватсизликда фойдали.

Ўсимлик гулларидан тайёрланган мураббо ташқи кўринишдан, ҳиди ва таъми билан асални эслатади. Эрта билан соат 6-7 ларда ўсимлик хушбўй нектарга тўлганида гуллари ёғилади. Сўнг 100 грамм гулига 900 миллилитр сув нисбатида олиниб, 2-3 дона лимон парраги қўшилади ва паст оловда 40-50 дақиқа қайнатилади, докадан ўтказилади. Кейин бир кило қанд қўшилади ва 60-80 дақиқа қайнатилади.

Қадимги табобатда ўсимлик ёш барглари, илдизи, шираси ва уруғи дори сифатида қўлланилган. Буюк аллома Абу Али ибн Сино бу ўсимлик билан йўтални қолдиришда, тиқилмаларни очишда фойдаланган. У чаён чаққанда заҳарга қарши наф беради. Эмизикли аёлларнинг сутини кўпайтиришда малҳам бўла олади. Замонавий табобатда ҳам бу ўсимлик иштаҳа очувчи, қабзиятда ва ўт ҳайдовчи сифатида ишлатилади. Бунинг учун бир ош қошиғида ўсимлик барглари ва гуллари олиниб, 200 грамм қайноқ сувга солинади. 20 дақиқа дамланади. Сузилади ва 2-4 ош қошиғидан кунига 3 маҳал таомдан ярим соат олдин ичилади. Илдизидан тайёрлаш учун у обдон майдаланади, бир стакан қайноқ сувга бир ош қошиқда солиниб, паст оловда 30 дақиқа милтиллатиб қайнатилади. Сўнг қайнатмадан 2-3 ош қошиқда 3 маҳал ичилади. Ўсимликни шаҳар ичида йиғиш тавсия этилмайди. Сабаби, момоқаймоқ автомобиллардан чиқаётган газдаги қўрғошинни ўзлаштиради.

Мирзамир МИРЗАШАРИПОВ, доришунос.

ОҚШОМХОНЛАР ДИҚҚАТИГА!
«Тошкент оқшоми» газетасининг навбатдаги сони 21 апрелда чиқади.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ

17 апрель — Ўт ўчирувчилар куни

«ТИЛСИЗ ЁВ» ЧЕКИНМОҚДА

Ҳар йили ер юзида 55 мингга яқин ёнғин содир бўлмоқда. У катта миқдордаги давлат ва халқ мулкини йўқ қилиши билан бирга, ёнғинларга бефарқ қараш, масъулиятсизлик натижасида минглаб кишиларнинг ҳаёт чироғи сўнмоқда. Хусусан, ўтган 1996 йилда шаҳримизда 3112 ёнғин содир бўлиб, улар келтирган моддий зарар 37 миллион сўмдан ошиб кетди. Ёнғинларда 96 киши тан жароҳати олиб, 46 киши ҳаётдан кўз юмди, шулардан 8 таси ёш болалардир. Кейинги пайтларда Тошкент шаҳар Ёнғиндан сақлаш бошқармаси ходимларининг доимо сергак туришлари, ўз касбларига фидойиликлари натижасида ёнғинларни ўз вақтида ўчириш, жойларда унинг олдини олиш борасида кенг кўламдаги ишлар амалга оширилмоқда. Бизнинг Тошкент шаҳар Ички ишлар бош бошқармаси Ёнғиндан сақлаш бошқармаси бошлиғи, ички хизмат полковниги Эркин Жуманов билан суҳбатимиз ҳам пойтахтда ёнғинларнинг олдини олиш, ўт ўчирувчиларнинг касб маҳоратларини ошириш борасида қилинаётган ишлар хусусида бўлди.

— Эркин Ғаппорович, айтингчи, кейинги пайтларда қаерларда кўпроқ ёнғин содир бўлмоқда ва уларнинг олдини олиш учун қандай чора-тадбирлар кўрилмоқда?

— Ўтган йили маҳаллалардаги шахсий уйларда энг кўп ёнғинлар содир бўлганди. Уларнинг асосий сабаблари эса ўринда, айниқса маст ҳолда сигарета чекиш, болаларнинг қаровсиз қолиб гугурт ўйнашлари, нособ электр асбобларидан фойдаланиш, томларда хашак сақлаш, газ асбобларини ишлатганда эҳтиётсизлик чораларини кўрмасликдир. Кўпгина шахсий уйлар, айниқса С. Раҳимов, Шайхонтоҳур, А. Икромов, Сергели туманларидаги уйлар бундан 30-40 йил олдин қурилган. Улардаги электр симларининг аллақачон ўз муддатини ўтаб қўйганлиги ҳам ёнғинларга сабаб бўлмоқда.

Бундан ташқари, сир эмас, ҳозир маҳаллаларда, кўчакўйларда катталар, ҳатто ёш болалар ўртасида бензин сотиш ҳоллари тез-тез учраб турибди. Бу эса ёнғин хавфсизлиги қоидаларига умуман зид ҳол. Тошкент шаҳар давлат солиқ инспекцияси ходимлари билан бензинфурушларни аниқлаш бўйича рейд ўтказганимизда Халқлар дўстлиги, Ниёзов, Улуғбек, Алоқа, Ғ. Мавлонов, Мевазор, Арча, Катта қаъни, О. Зокиров, Уста Олим кўчалари, Юнусобод 2-мавзесида ноқонуний равишда бензин сотилаётганининг гувоҳи бўлдик. Шу ўринда қуйидагиларни эслатиб ўтиш ўринлидир: ўз шахсий машинасига эга бўлган фуқаролар уйларида 20 литрдан ортиқ бензин сақламасликлари шартдир. Бензин ва бошқа тез ёнувчи ёнилғи моддалари темир идишларда сақланиши зарур. Шиша, пластмасса, полиэтилен идишлар бунга тўғри келмайди.

Бугунги кунда маҳаллалар, янги даҳаларда уй-жойлар қурилиши авж олмоқда. Бунда кўпчилик хонадон эгалари ёнғинга қарши девор қуришга ёки оралиқ масофа қолдиришга аҳамият бермайдилар. Бунинг оқибатида эса бир хонадондан чиққан ёнғин бошқаларига ўтиб кетмоқда.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш керакки, бизда ҳозирда катта ёнғинларни ўчириш учун шахсий таркибимиз, техникамиз етарли. Кўпчилик билмаслиги учун эслатиб ўтаман: ўт ўчириш машиналари 2 турга бўлинади — сув олиб юрувчи ва сувсиз машиналар. Сувли машиналарга 2 тонна сув жойланади ва у беш дақиқа сепишга етади. Сувсиз машина эса кўчалардаги ер ости сув қудуғига ўрнатилиб ёнғинда ишлатишга

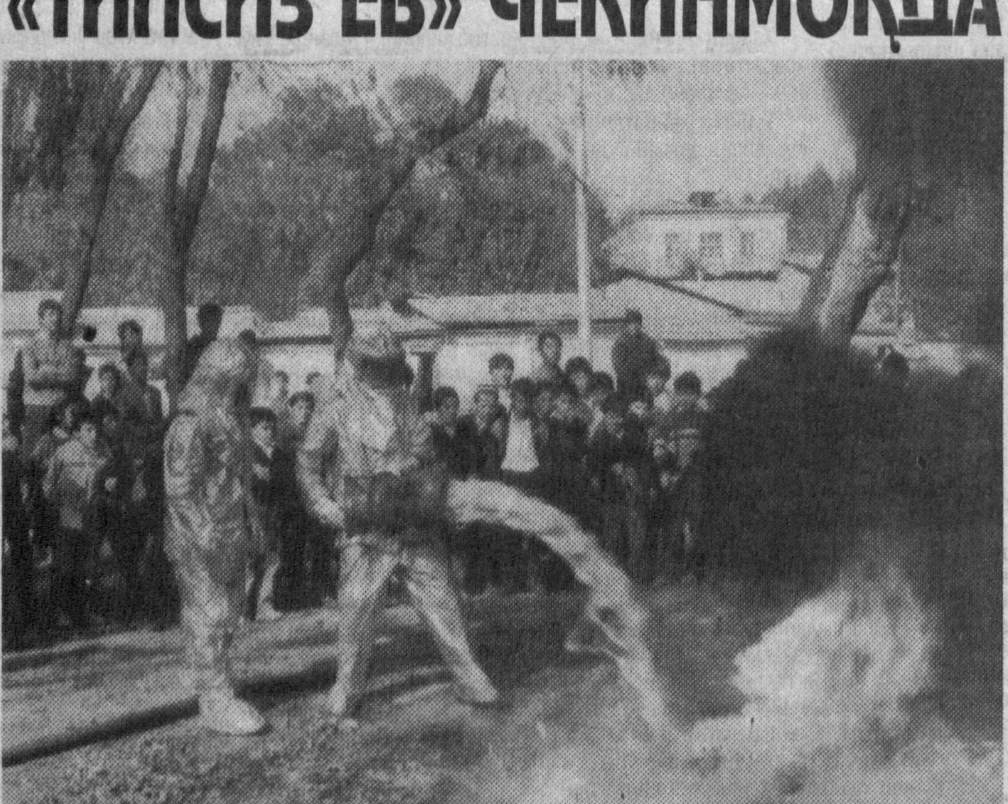

мўлжалланган. Ўтган йилнинг ноябрь ва декабрь ойларида пойтахт ҳудудида жойлашган 12811 та ер ости сув қудуқлари бошқармамиз ходимлари томонидан текширувдан ўтказилди. Ва улардан 369 тасининг нособлиги аниқланди. Бу эса ёнғинларни ўчиришда катта қийинчиликлар туғдирмоқда — яъни қўшимча куч ва воситаларни жалб қилишга, шахсий таркиб ҳаётини хавф остига қўйишга олиб келмоқда. Бу ҳолат эса шу туманлардаги ер ости сув қудуқларини таъмирлаш корхоналари фаолияти кўнгилдагидек эмаслигини кўрсатади.

Ўтган йили шаҳримиздаги «Эликаф» дўкони ва Қорақамиш даҳасидаги кўп қаватли бинода газдан нотўғри фойдаланиш оқибатида портлаш юз бериб кўплаб одамлар ҳалок бўлганлиги маълум. Ана шундай нохуш ҳодисаларнинг олдини олиш мақсадида «Тошгаз» ходимлари билан биргаликда алоҳида режага асосан махсус рейдлар ўтказилмоқда. Ҳозиргача биргаликда 1920 шахсий уйлар ва 185 та давлат тасаррufидаги уйлар бирма-бир текшириб чиқилди. Натижада 132 ҳолда газдан фойдаланиш тақиқлаб қўйилди, шундан 86 тасида газ қувурини ўзбошимча улаб фойдаланиш ҳоллари аниқланди. 48 иншоот эса газ қувурлари устида қурилгани маълум бўлди.

Юқоридаги сабабларга қарамай йил сайин шаҳримиздаги ёнғинлар сони, ундан кўрилган зарар, ҳалок бўлган ва тан жароҳати олганлар камаймоқда. Бунга маълум жиҳатдан давлат ёнғин назорати идораларининг фаолияти тўғри йўлга қўйилгани, жойларда кенг кўламдаги профилактика, тушунтириш ва тарғибот ишлари яхши ташкил этилганлиги ҳам муҳим омил бўлмоқда. Бунда туман ҳокимликлари билан ҳамкорликда корхона, муассаса, хўжаликлар, мавзе ва маҳаллаларда учрашувлар ўтказишга, газета, телевидение, радио тўлқинлари орқали чиқишлар уюштиришга катта эътибор қаратмоқдамиз. Айниқса Бодомзор, Мингўрик, Обод, Боғишамол, Ҳуснобод, Югнакий, Улуғбек маҳаллаларидаги тадбирлар қизиқарли ва сермазмун ўтди. Унда жамоамиз шахсий таркиби иштирокида ўт ўчириш анжомлари, уларнинг иш тамойилларини кўрсатдик. Аҳолини қизиқтирган саволларга жавоб бердик, уларни ёнғин хавфсизлиги қоидалари билан яқиндан таништирдик. Бундан ташқари шаҳар ҳокимининг 1996 йил 5 апрелдаги «Тошкент шаҳрида ёнғин хавфсизлигини таъминлаш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ пойтахтдаги корхона, ташкилот, муассасаларнинг моддий ёрдамлари билан 2 миллион сўмликка яқин тарғибот воситалари, плакатлар, тақвимлар, рисолалар чоп этилиб маҳаллалар, кўп қаватли уйларга тарқатилди. «Ўқувчилар учун ёнғин хавфсизлиги қоидаларининг асоси» ва «Кичкинтойларга ёнғин хавфсизлиги ҳақида» рангли суратлар тўпламлари нашрдан чиқарилиб мактаб ва боғчалар таъминланди.

Шунингдек, Тошкент шаҳар ҳокимлиги, Ички ишлар вазирлигининг доимий мадад, кўмаклари ишимизда катта ёрдам бермоқда. Жумладан, кейинги пайтларда Франциянинг «Камива» фирмасида ишлаб чиқарилган, 4 тонна сув сиғимига эга «Рено» русумли 2 та ўт ўчириш машинаси, Германияда ишлаб чиқарилган 53 метр баландликка кўтара оладиган нарвонли ўт ўчириш машинаси ҳамда Германиянинг «Драгер» фирмасида ишлаб чиқарилган нафас йўлларини тутун ва заҳарли моддалардан ҳимоя қилувчи 400 га яқин мосламалар олдик. Россиядан келтирилган 5 та «ЗИЛ» ўт ўчириш машиналари ҳам жуда асқотмоқда.

— Сизларнинг оғир, бироқ масъулиятли фаолиятингизда ходимларнинг ҳар томонлама — назарий ва амалий, техник-тактик тайёргарлиги муҳим ўрин тутади, албатта. Бинобарин, бошқарма шахсий таркиби маҳоратини ошириш борасида қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Албатта, бизнинг ходимларимиз ҳам худди спортчилардек доимо «жанговар» ҳолатда бўлишлари тақозо этилади. Шу сабабдан шахсий таркибнинг техник, тактик, жисмоний ва руҳий тайёргарлиги, маҳоратини ошириш масаласига энг биринчи галдаги вазифа сифатида доимо муҳим эътибор қаратамиз. Чунончи, ҳар куни назарий машғулотлар ва объектларда амалий-тактик машғулотлар ўтказилади. Қўшимча машғулотлар ҳам олиб боряпмиз. Руҳий тайёргарликни кўтариш мақсадида 17 та тўсиқдан иборат оловли йўлакда чиниқтириш, 8 метр баландликдаги тор йўл («қил кўприк») каби руҳий тўсиқлар йўлкасидан шахсий таркибнинг барча ходимлари — раҳбардан тортиб қоровул бошлиқларигача ўтади. Ҳар бир қисмдаги ўқув минораларида уч поғонали нарвон, қутқарув арқонларида касб маҳорати ошириб борилади. Чилонзор туманида кичик раҳбарлар касб маҳоратини ошириш бўйича ўқув марказимиз бор. Унда бўлинма сардорлари, радиоалоқачи ва ҳайдовчилар ўз малакаларини оширишади.

Бу борада яна бир хайрли янгилик шундан иборатки, жорий йилдан бошлаб баланд қаватли уйларда чиққан ёнғинлардан одамларни қутқариш, метрода, корхона, ташкилотларда заҳарли моддалар билан ишлайдиган махсус бўлинмалар тузилиб, фаолият бошлади. Улар энг оғир объектларда ишлашлари сабабли махсус тайёргарликдан ўтишади. Марказий Осиёда ягона автомат бошқарув тизими ҳам фаолиятимизда жуда қўл келмоқда. Буларнинг бари хабар келгандан сўнг ёнғин чиққан жойга 5-7 дақиқада етиб боришимиз, тез муддатда «тилсиз ёв»га барҳам беришимиз учун қулай имкониятлар туғдиряпти.

Ҳа, ёнғинни ўчиришдан кўра унинг олдини олган афзаллиги барчамизга маълум. Бунинг учун катта сарф-харажат, маблағ талаб этилмайди, оддий ёнғин хавфсизлиги қоидаларига амал қилишнинг ўзи кифоя.Бор имкониятни ишга солиб озгина масъулият ҳис этилса, уй-жойимизу фарзандларимиз умрини ўт балосидан сақлаб қолган бўламиз.

Суҳбатдош Дилшод ИСРОИЛОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

Шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармаси таъмирлаш-қурилиш бошқармаси
— тракторчи-компрессорчилар;
— ҳайдовчи ва қурувчилик ихтисосидаги ишчиларни
ИШГА ТАКЛИФ ЭТАДИ
Қуйидаги манзилга мурожаат қилинг: Тошкент шаҳри, Юнусобод тумани, Кемерово кўчаси, 12-уй. Телефонлар: 35-68-44, 35-69-30, 35-18-61.
Мўлжал: лак-бўёқ маҳсулотлари корхонаси.

ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ АБОНЕНТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!
Кабель иншоотларини таъмирлаш бўйича режадаги профилактика ишлари амалга оширилиши муносабати билан 1997 йил 15 апрелдан 5 майга қадар Гулобод даҳаси («Марказ-26»)даги 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31-уйларда истиқомат қилувчи 42/49-АТС абонентларида алоқа бўлмайди.
Тошкент шаҳар телефон тармоғи ва радиолаштириш ишлаб чиқариш бирлашмаси.

«Тошкент оқшоми» газетасининг 1997 йил 9 апрелда чиққан телефон тармоғи хизматларига янги тарифлар жорий этилганлиги хусусидаги шаҳар телефон тармоғи абонентлари диққатига ҳавола этилган эълоннинг пастдан 15-қаторидаги «1997 йил 1 апрелдан бошлаб» деб бошланадиган хатбошиси шундай деб ўқилсин:
«1997 йил 1 апрелдан бошлаб 1941—1945 йилги уруш ногиронлари, ногирон байналмилалчи-жангчилар, Чернобиль фожиаси ногиронлари ва 1-гуруҳ ногиронларига абонентлик тўловига телефон аппарати учун бир ойлик абонентлик тўловининг 50 фоизи миқдорида имтиёзлар белгиланди».

Тошкент оқшоми — Toshkent oqshomi

Муассис: ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМЛИГИ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32

Телефонлар: хатлар — 33-29-70; эълонлар: 33-28-95, 33-08-74, 36-57-65. факс: (3712) 33-29-09.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Нашр кўрсаткичи 64690

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки «Тошкент почтаси»га 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №10. ❖ Буюртма Г-0216. ❖ Ҳажми — 2 босма табоқ офсет усулида босилади. ❖ Қоғоз бичими А-2 «Шарқ» нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. ❖ Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. ❖ Босмага топшириш вақти 11.30. ❖ 7.361 нусхада босилди. 1 2 3 4 5 6.